

Sociāls "iepirkums"

Rokasgrāmata sociālo
apsvērumu ietveršanai
publiskajos iepirkumos

Sociālā Eiropa

Eiropas Komisija

Šīs publikācijas sagatavošana ir pasūtīta saskaņā ar Eiropas Savienības Nodarbinātības un sociālās solidaritātes programmu 2007.–2013. gadam. Šo programmu pārziņā Eiropas Komisijas Nodarbinātības, sociālo lietu un iespēju vienlīdzības ģenerāldirektorāts. Tā tika izveidota, lai finansāli atbalstītu Eiropas Savienības mērķu īstenošanu nodarbinātības un sociālo lietu jomā, kā izklāstīts Sociālajā programmā, un tādējādi veicinātu “Eiropa 2020” stratēģijas mērķu sasniegšanu šajās jomās.

Minētā septiņu gadu programma ir paredzēta visām ieinteresētajām personām, kas ES 27 dalībvalstīs, EBTA–EEZ valstīs un ES kandidātvalstīs un topošajās kandidātvalstīs var palīdzēt izstrādāt atbilstīgus un efektīvus darba un sociālo tiesību aktus, kā arī politikas virzienus.

Programmas PROGRESS misija ir stiprināt ES ieguldījumu, atbalstot dalībvalstu saistības un centienus izveidot vairāk un labākas darba vietas un veidot vienotāku sabiedrību. Tādēļ programma PROGRESS ir piemērota,

- analizējot PROGRESS politikas jomas un sniedzot ar politiku saistītus ieteikumus par to,
- uzraugot ES tiesību aktu ieviešanu un politikas virzienu īstenošanu PROGRESS politikas jomās, kā arī sniedzot pārskatus par tām,
- sekmējot darbību nodošanu, apgūšanu un atbalstu dalībvalstu vidū jautājumos par ES mērķiem un prioritātēm, un
- paužot ieinteresēto personu un visas sabiedrības uzskatus.

Plašāku informāciju skatīt:
<http://ec.europa.eu/progress>

Sociāls “iepirkums”

Rokasgrāmata sociālo
apsvērumu ietveršanai
publiskajos iepirkumos

Eiropas Komisija

Nodarbinātības, sociālo lietu un iespēju vienlīdzības ģenerāldirektorāts

Vienība D.2

Iekšējā tirgus un pakalpojumu ģenerāldirektorāts

Vienība C.3

Manuskripts pabeigts 2010 gada oktobrī.

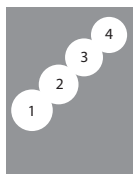
Dokuments sagatavots, pamatojoties uz SEC(2010) 1258 galīgo redakciju. Ne Eiropas Komisija, ne jebkāda persona, kas darbojas tās vārdā, nav atbildīga par šīs publikācijas informācijas izmantošanu.

Svarīgs paziņojums

Lai gan šajā rokasgrāmatā iekļautā informācija ir uzmanīgi pārbaudīta, Eiropas Komisija nav atbildīga par tajā minētajām konkrētajām lietām.

Šī rokasgrāmata ir indikatīvs Komisijas dienestu darba dokuments, un tas nav uzskatāms par Komisijai saistošu. Dokuments ir atkarīgs arī no Komisijas prakses attīstības un Eiropas Savienības Tiesas judikatūras.

© Vāka fotoattēls:

- 1: 123RF
- 2: Getty Images
- 3: 123RF
- 4: 123RF

Lai jebkādā veidā izmantotu vai reproducētu fotogrāfijas, uz kurām Eiropas Savienību nav īpašumtiesību, atļauja jāiegūst nepastarpināti no autortiesību īpašnieka(-iem).

Dienests Europe Direct jums
palīdzēs rast atbildes
uz jautājumiem par Eiropas Savienību

Bezmaksas tālruņa numurs (*):
00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Daži mobilā tālruņa operatori nedod piekļuvi numuriem ar 00 800, vai arī par zvanišanu uz šiem numuriem var būt jāmaksā.

Liela daļa papildu informācijas par Eiropas Savienību ir pieejama internetā.
Tai var piekļūt, izmantojot Europa serveri (<http://europa.eu>).

Kataloga dati un rezumējums ir atrodami šīs publikācijas beigās.

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2011. gads.

ISBN 978-92-79-18393-5

doi:10.2767/18045

© Eiropas Savienība, 2011. gads

Pārpublicēšanas gadījumā atsauce uz avotu ir obligāta.

Printed in Belgium

ĪSPIESTS UZ PAPIĀRA, KAS BALINĀTS BEZ ELEMENTĀRĀ HLORA (ECF)

Saturs

levads.....	5
I. Sociāls "iepirkums" — svarīgākie jautājumi.....	7
1. Sociāli atbildīgs publiskais iepirkums (SAPI) — definīcija	7
2. SAPI iespējamie ieguvumi.....	9
2.1. Palīdzība ievērot sociālās un darba tiesības, tostarp saistītās valsts un starptautiskās politikas saistības/programmas.....	9
2.2. Sociāli apzinīgu tirgu stimulēšana	10
2.3. Sociāli atbildīgas pārvaldības demonstrēšana	10
2.4. Integrācijas stimulēšana.....	10
2.5. Efektīvāku publisko izdevumu nodrošināšana.....	10
3. SAPI un ES sociālais modelis.....	10
4. ES juridiskā un politiskā pieeja SAPI	11
4.1. ES politiku un likumdošanas sociālās dimensijas izstrāde	11
4.2. ES juridiskā un politiskā pieeja SAPI.....	12
4.3. Vispārējās ekonomiskās nozīmes sociālie pakalpojumi.....	12
4.4. Mazie un vidējie uzņēmumi	13
II. Sociālā iepirkuma stratēģijas organizēšana	15
1. Sociāli atbildīga publiskā iepirkuma mērķu noteikšana	15
2. Augsta līmeņa politisko saistību un vadību nodrošināšana sociāli atbildīgam publiskajam iepirkumam.....	15
3. Risku noteikšana un organizatorisko izdevumu kategoriju prioritāšu piešķiršana sociālo rezultātu uzlabošanai	16
4. Informētības veicināšana par SAPI un galveno ieinteresēto pušu iesaistīšana	18
5. SAPI stratēģijas īstenošana	19
6. Efektīvas īstenošanas noteikšana	19
7. Iepirkuma procesa pārskats.....	20
7.1. Juridiskas konsultācijas nozīmīgums.....	20
7.2. Iepirkuma procedūras sagatavošana	20
8. Iepirkuma procedūras posmi un SAPI pieejas	20
III. Vajadzību noteikšana un iepirkuma plānošana.....	23
1. Faktisko vajadzību novērtēšanas nozīmīgums.....	23
2. Līguma priekšmeta definēšana	23
3. Piekļuves uzlabošana iepirkuma iespējām	25
3.1. Piekļuves uzlabošana iepirkuma iespējām.....	25
3.2. Piešķiršana aizsargātajām darbnīcām	27

IV. Līgums.....	29
A. Līguma prasību definēšana	29
1. Tehnisko specifikāciju izstrādāšana.....	29
2. Uz izpildi balstītu vai funkcionālu specifikāciju izmantošana	30
3. Variantu izmantošana.....	30
4. Sociālie zīmogi un ietekme uz ētisko tirdzniecību	31
5. Sociālo jautājumu ņemšana vērā ražošanas un apstrādes metodēs.....	33
6. Invaliditāte un tehniskās specifikācijas	33
B. Piegādātāju, pakalpojumu sniedzēju un līgumslēdzēju atlase	35
1. Izslēgšanas kritēriji	35
2. Tehniskās iespējas.....	35
C. Līguma piešķiršana	37
1. Vispārīgie līguma piešķiršanas kritēriju sastādīšanas un līgumu piešķiršanas noteikumi.....	37
1.1. Līguma piešķiršanas kritērijiem piemērojamie noteikumi piedāvājuma vērtēšanā.....	38
1.2. "Papildu kritērijs"	40
2. Rīcība "nesamērīgi lētu piedāvājumu" gadījumā	41
3. Noraidīto pretendentu informēšana.....	42
D. Līguma izpilde.....	43
1. Noteikumi, kas reglamentē līguma izpildes noteikumus	43
2. Līguma izpildes noteikumos iekļauto sociālo apsvērumu piemēri.....	44
3. Atbilstība valsts nodarbinātības tiesiskajiem aktiem	46
4. Piegādes ķēdes pārvaldība	47
5. Līgumu pārvaldība un atbilstības pārraudzība	48

Sociāli atbildīga publiskā iepirkuma (SAPI) mērķis ir sniegt piemēru un ietekmēt tirgu. Veicinot SAPI, valsts iestādes var efektīvi stimulēt uzņēmumus, lai tie izstrādātu sociāli atbildīgu pārvaldību. Iepērkoties gudri, valsts iestādes var vairot nodarbinātības iespējas, veicināt pienācīgas kvalitātes nodarbinātību, sociālo iekļaušanu, pieejamību, plašam lietotāju lokam paredzētu pakalpojumu un produktu izstrādi, ētisku tirdzniecību, kā arī mēģināt paplašināt sociālo standartu ievērošanu. Uz noteiktiem produktiem, būvdarbiem un pakalpojumiem šī ietekme var būt īpaši būtiska, jo publiskie iepircēji kontrolē lielu tirgus daļu (piem., būvniecībā, uzņēmumu pakalpojumos, IT un citās nozarēs). Valsts iestādes ir vislielākie patērētāji Eiropā, tās tērē kādus 17% no ES iekšzemes kopprodukta (šī summa ir vienāda ar pusi Vācijas iekšzemes kopprodukta). Šī iemesla dēļ, izmantojot savu pirktspēju un izvēloties preces un pakalpojumus, ar kuriem tiek sasniegti arī labi sociālie rezultāti, valsts iestādes var sniegt milzīgu ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā.

Eiropas Savienības publisko iepirkumu juridiskais pamats ir sniegts Direktīvā 2004/17/EK¹ un Direktīvā 2004/18/EK² ("Iepirkuma direktīvas")³, kurās ir noteikts sociālo apsvērumu ierēķināšanas apjoms, jo īpaši tad, ja tie ir saistīti ar līguma priekšmetu⁴ un ir proporcionāli tā prasībām, ja vien tiek ievēroti izdevīguma principi un principi par visu ES piegādātāju vienlīdzīgu piekļuvi.

Šī tēma vairākus gadus ir izstrādāta **Eiropas Savienības Tiesas** judikatūrā, Eiropas Komisijas paziņojumos 2001. gadā⁵ un pētījumā par daudzveidību un vienlīdzību publiskajos iepirkumos, ko Komisija publicēja 2003. gadā (http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/public/arc_lv.htm#Leaflets).

Šīs rokasgrāmatas mērķis ir (a) informēt līgumslēdzējas iestādes par SAPI iespējamajiem ieguvumiem un (b) praktiskā veidā skaidrot, kādas valsts iestādēm ir iespējas to publiskajā iepirkumā ņemt vērā sociālos apsvērumus, saskaņā ar esošo ES tiesisko regulējumu, līdz ar to pievēršot uzmanību ne tikai cenai, bet arī izdevīgai naudas ieguldīšanai. Veidojot šo rokasgrāmatu, Komisija plaši konsultējās ar dalībvalstu valsts iestādēm un daudzām citām ieinteresētajām pusēm un personām.

Šī rokasgrāmata ir izveidota galvenokārt lietošanai valsts iestādēs, bet mēs ceram, ka tā iedvesmos arī privātā sektora iepircējus.

Praktisku apsvērumu dēļ rokasgrāmatā iepirkuma procedūra ir aprakstīta soli pa solim.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīva 2004/17/EK, ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs (turpmāk tekstā — "**Direktīva 2004/17/EK**");

² Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīva 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (turpmāk tekstā — "**Direktīva 2004/18/EK**").

³ Iepirkuma direktīvu pamatā ir Līguma pamatprincipi, "*konkrēti, brīva preču aprīte, brīva uzņēmējdarbības veikšana un brīva pakalpojumu aprīte, kā arī no tiem izrietošie principi, piemēram, vienādas iespējas, nediskriminēšana, savstarpēja atzīšana, proporcionalitāte un pārredzamība*". Iepirkumu direktīvu noteikumi ir jāinterpretē saskaņā ar iepriekš minētajiem noteikumiem un principiem, kā arī ar citiem Līguma noteikumiem (skatiet Direktīvas 2004/18/EK 2. apsvērumu un Direktīvas 2004/17/EK 9. apsvērumu).

⁴ Vai arī līguma izpilde, ja sociālie apsvērumi ir iekļauti līguma izpildes noteikumos.

⁵ COM(2001) 566 par ES tiesību aktiem, kas piemērojami publiskajam iepirkumam un iespējām publiskajā iepirkumā ietvert sociālus apsvērumus.

I. Sociāls "iepirkums" — svarīgākie jautājumi

1. Sociāli atbildīgs publiskais iepirkums (SAPI) — definīcija

1.1 "SAPI" ir iepirkuma operācijas, kurās tiek ņemts vērā viens vai vairāki no šiem sociālajiem apsvērumiem: nodarbinātības iespējas, pienācīgas kvalitātes nodarbinātība, sociālo un darba tiesību ievērošana, sociālā iekļaušana (tostarp personām ar invaliditāti), vienlīdzīgas iespējas, pieejamība plašam lietotāju lokam paredzētu pakalpojumu un produktu dizainam, ilgtspējas kritēju, tostarp ētiskas tirdzniecības jautājumu⁶ ņemšana vērā un plašāka brīvprātīgas korporatīvās sociālās atbildības (KSA) ievērošana, vienlaicīgi ievērojot Līgumā par Eiropas Savienības darbību (LESD) izceltos principus un iepirkuma direktīvas. SAPI var būt efektīvs instruments gan ilgtspējīgas attīstības veicināšanai, gan ES (un dalībvalstu) sociālo mērķu sasniegšanai. SAPI ir spēkā plašam sociālo apsvērumu klāstam, ko līgumslēdzēja iestādes var ņemt vērā atbilstošajā iepirkuma procedūras posmā. Publiskajā iepirkumā integrētā pieejā ilgtspējai arī sociālos apsvērumus var apvienot ar videi draudzīgajiem apsvērumiem⁷.

1.2 Lai atbalstītu savas sociālās politikas, līgumslēdzējām iestādēm ir pieejami daudzi veidi, kā publiskajā iepirkumā ņemt vērā sociālos apsvērumus. Tālāk ir sniegts **nepilnīgs piemēru saraksts** ar sociālajiem apsvērumiem, ko iespējams saistīt ar publisko iepirkumu, **ievērojot Iepirkuma direktīvas un LESD pamatprincipus. Daudzus sociālos apsvērumus, ņemot vērā to īpatnības, var iekļaut tikai noteiktos iepirkuma procedūras posmos⁸. Turklāt katrā gadījumā līgumslēdzējām iestādēm ir**

jāizlemj, kuri sociālie apsvērumi ir saistīti ar to iepirkumu — atkarībā no līguma priekšmeta un iestāžu mērķiem. Ar iepirkumu varētu būt saistīti tālāk uzskaitītie sociālie apsvērumi.

- "Nodarbinātības iespēju" veicināšana, piemēram:
 - jauniešu nodarbinātības veicināšana;
 - dzimumu līdzsvara⁹ veicināšana (piem., darba/ģimenes dzīves līdzsvars, cīņa pret nozaru un profesiju segregāciju un citas aktivitātes);
 - nodarbinātības iespēju veicināšana ilgstoši nedarbinātiem cilvēkiem un vecākiem strādniekiem;
 - dažādības politikas un nodarbinātības iespējas personām no neaizsargātākajām grupām (piem., migrējošajiem darba ņēmējiem, etniskajām mazākumgrupām, reliģiskajām mazākumgrupām, personām ar sliktām sekmēm izglītībā un citiem);
 - nodarbinātības iespēju veicināšana personām ar invaliditāti, tostarp ar iekļaujošu un pieejamu darba vidi.

- "Pienācīgas kvalitātes nodarbinātības"¹⁰ nodrošināšana.

Šīs vispārpieņemtās koncepcijas pamatā ir pārlicība, ka brīvības, vienlīdzības, drošības un cilvēka cieņas apstākļos cilvēkiem ir tiesības uz produktīvu nodarbinātību. Pienācīgas nodarbinātības kvalitātes programmu veido vienlīdz svarīgi un savstarpēji saistīti principi: tiesības uz produktīvu un brīvi izvēlētu darbu, pamatprincipi un pamattiesības darbā, nodarbinātība, kas sniedz pietiekamus ienākumus un sociālo aizsardzību, un sociālais dialogs. Dzimumu līdztiesība un nediskriminācija tiek uzskatītas par pienācīgas nodarbinātības kvalitātes

⁶ Plašāku informāciju skatiet IV nodaļas 4. sadaļā ("Sociālie zīmogi un ietekmes ētiskai tirdzniecībai").

⁷ Attiecībā uz zaļajiem apsvērumiem publiskā iepirkuma līgumos skatiet Komisijas paziņojumu COM(2008) 400/2 "Publiskais iepirkums, ņemot vērā vides uzlabošanas aspektus" (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2008:2125:FIN:LV:PDF>) un Komisijas dienestu dokumentu "Videidraudzīgs iepirkums"!Videidraudzīgavalstsiepirkumarokasgrāmata" (http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/buying_green_handbook_lv.pdf). Jāņem vērā, ka videi draudzīga valsts iepirkuma rokasgrāmata tika publicēta 2004. gadā, un tajā nav ņemta vērā ES tiesību aktu attīstība, kas bijusi kopš tā brīža.

⁸ Piemēram, sociālie apsvērumi saistībā ar darba apstākļiem parasti ir piemērotāki iekļaušanai līguma izpildes noteikumos, jo iepirkumu direktīvu izpratnē tie kopumā nav kvalificējami kā tehniskās specifikācijas vai atlases kritēriji. Turpretim pieejamības apsvērumi parasti ir piemērotāki iekļaušanai tehniskajās specifikācijās.

⁹ Dzimumu līdzsvara jēdziens ietver ne tikai sieviešu nepietiekamu pārstāvību noteiktās jomās, bet arī vīriešu nepietiekamu pārstāvību tādās "feminizētās" jomās kā bērnu aprūpe un pamatskolas izglītība.

¹⁰ Eiropas Komisija, 2006. gada 24. maija paziņojums COM(2006) 249, 2. lpp.: "Ekonomiskās konkurētspējas un sociālā taisnīguma kombinēšana šādā veidā ir Eiropas attīstības modeļa pamatā. Aktīva līdzdalība pienācīgas kvalitātes nodarbinātības veicināšanā ietilpst Eiropas Sociālās politikas darba kārtībā un ES centienos izplatīt tās vērtības un dalīties pieredzē, kā arī iepazīstināt ar savu integrēto ekonomikas un sociālās attīstības modeli." Skatiet arī atjaunotās saistības attiecībā uz pienācīgas kvalitātes nodarbinātību Komisijas dienestu darba dokumentā "Ziņojums par ES ieguldījumu pienācīgas kvalitātes nodarbinātības sekmēšanā visā pasaulē", SEC(2008) 2184, kas balstīta uz paziņojuma COM(2008) 412 galīgo redakciju.

programmas pārnozaru jautājumiem. SAPI izpratnē svarīga nozīme var būt vairākiem jautājumiem, piemēram:

- darba pamatstandartu ievērošanai¹¹;
 - pienācīgai darba apmaksai;
 - arodveselībai un drošībai;
 - sociālajam dialogam;
 - apmācības pieejamībai;
 - dzimumu līdztiesībai un nediskriminācijai;
 - sociālās pamataizsardzības pieejamībai.
- *“Sociālo un darba tiesību”* ievērošanas veicināšana, piemēram:
 - valsts tiesību aktu un ES tiesību aktiem atbilstošu kopīgumu ievērošana;
 - principa ievērošana vienlīdzīgas attieksmes jomā pret sievietēm un vīriešiem, tostarp vienāda atalgojuma principa ievērošana par tādu pašu darbu, un dzimumu līdztiesības veicināšana;
- arodveselības un drošības tiesību aktu ievērošana;
 - cīņa pret diskrimināciju citu iemeslu dēļ (vecuma, invaliditātes, rases, reliģijas un ticības, seksuālās orientācijas un citu iemeslu dēļ) un vienlīdzīgu iespēju radīšana.
- *“Sociālās iekļaušanas”* atbalstīšana un sociālās ekonomikas organizāciju veicināšana, piemēram:
 - vienlīdzīga piekļuve iepirkuma iespējām firmām, kas pieder personām no etniskajām/minoritāšu grupām — piemēram, kooperatīviem, sociāliem uzņēmumiem un bezpeļņas organizācijām — vai kurās tiek nodarbinātas šādas personas;
 - atbalsta nodarbinātības veicināšana personām ar invaliditāti, tostarp brīvajā darba tirgū.

¹¹ SDO darba pamatstandarti aizliedz piespiedu darbu (29. un 105. konvencija) un bērnu darbu (138. un 182. konvencija) izmantošanu un nosaka tiesības uz brīvību apvienoties un rīkot kolektīvas sarunas (87. un 98. konvencija), kā arī uz nediskrimināciju nodarbinātības un profesijas ziņā (100. un 111. konvencija). Šo darba pamatstandartu juridiskais pamats ir astoņas iepriekš minētās galvenās SDO konvencijas, kuras ratificēja visas 27 ES dalībvalstis.

- "Produktu un pakalpojumu pieejamības un izmantojamības"¹² veicināšana, piemēram:
 - tehnisko specifikāciju obligātie noteikumi, lai personām ar invaliditāti nodrošinātu piekļuvi, piemēram, sabiedriskajiem pakalpojumiem, sabiedriskajām ēkām, sabiedriskajam transportam, sabiedriskajai informācijai un ICT precēm un pakalpojumiem, tostarp tīmekļa lietojumiem. Svarīgākais jautājums ir visiem pieejamu preču un pakalpojumu iepirkšana.
- "Ētiskas tirdzniecības"¹³ jautājumu ņemšana vērā, piemēram:
 - iespēja noteiktos apstākļos¹⁴ konkursa specifikācijās un līgumu nosacījumos ņemt vērā ētiskas tirdzniecības jautājumus.
- Mēģinājumi panākt plašāku brīvprātīgo "korporatīvās sociālās atbildības" (KSA) ievērošanu, t.i., uzņēmumu brīvprātīgu praksi, ko neierobežo likums, lai savā ikdienas uzņēmējdarbībā censtos sasniegt vides un sociālos mērķus, piemēram:
 - sadarbība ar līgumslēdzējiem, lai stiprinātu KSA vērtību īstenošanu.
- Aizsargāšana pret *cilvēktiesību* pārkāpumiem un cilvēktiesību cieņas veicināšana.
- "MVU" veicināšana, ciktāl tos var saistīt ar iepriekš aprakstītajiem apsvērumiem:

- noteikumi, kas MVU sniedz lielāku piekļuvi publiskajam iepirkumam, samazinot izmaksas un/vai slogu, kurš ir saistīts ar dalību SAPI iespējās. To var panākt, piemēram, nodrošinot, ka līguma apjoms, ja iespējams, pats nerada šķēršļus MVU dalībai, sniedzot pietiekamu laiku, kurā sagatavot piedāvājumus, nodrošinot savlaicīgus maksājumus, nosakot proporcionālas kvalifikācijas un ekonomiskās prasības, un tamlīdzīgi;
- vienlīdzīgas iespējas, padarot skaidrākas apakšlīgumu slēgšanas iespējas.

Šo sociālās politikas mērķu statuss acīmredzami atšķiras gan ES tiesību aktos, gan dažādās dalībvalstīs. Dažās dalībvalstīs noteiktos sektoros — piemēram, ar piekļuvi saistītie — noteikumi, ko neierobežo ES tiesību akti, ir jāievēro obligāti, bet citās dalībvalstīs to ievērošana ir brīvprātīga.

2. SAPI iespējamie ieguvumi

2.1. Palīdzība ievērot sociālās un darba tiesības, tostarp saistītās valsts un starptautiskās politikas saistības/programmas

SAPI var sniegt ieguldījumu valsts vai starptautisko saistību ievērošanā sociālo attīstības mērķu sasniegšanai, jo daudzās valstīs pieaug bažas par to, ka tradicionālās sociālā taisnīguma un sociālās kohēzijas veicināšanas metodes vairs nav piemērotas. SAPI var parādīt, kā sociālie un ekonomiskie apsvērumi viens otru var pastiprināt.

¹² ANO Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām pieejamība ir atzīta par vienu no galvenajiem 3. pantā ("Konvencijā") izceltajiem principiem. Turklāt Konvencijas 9. pantā ir noteikti valsts pušu pienākumi nodrošināt pieeju fiziskajai videi, transportam, informācijai un sakariem, tostarp informācijas un komunikācijas tehnoloģijām un sistēmām, un citiem objektiem un pakalpojumiem, kas ir atvērti sabiedrībai vai ko sniedz sabiedrībai gan pilsētās, gan lauku rajonos. Pie tam Konvencijā ir noteikti arī "universālā dizaina" ieviešanas pasākumi. Eiropā šis jēdziens bieži ir zināms kā "plašam lietotāju lokam paredzēto pakalpojumu un produktu izstrāde". Šo Konvenciju parakstīja būtisks skaits ANO dalībnieku (tostarp Eiropas Kopiena un visas dalībvalstis), un pašlaik parakstītāji to ratificē. 2008. gada augustā Komisija iesniedza divus Padomes lēmumu priekšlikumus, lai slēgtu ANO Konvenciju un tās fakultatīvo protokolu. 2009. gada 26. novembrī Padome pieņēma Eiropas Kopienas ierosināto Lēmumu attiecībā uz Apvienoto Nāciju Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām slēgšanu: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/lv/09/st15/st15540.lv09.pdf>.

¹³ Ņemot vērā ētiskas tirdzniecības apsvērumus, publiskais iepirkums ir atrunāts 2009. gada 5. maija paziņojumā COM(2009) 215 "Ilgtspējīgas attīstības veicināšana: *godīgās tirdzniecības* un nevalstisku ar tirdzniecību saistītu ilgtspējas nodrošināšanas sistēmu nozīme".

¹⁴ Saistībā ar šiem noteikumiem skatiet IVA nodaļu "Līguma prasību definēšana", jo īpaši 4. sadaļu ("Sociālie zīmogi un ietekmes ētiskai tirdzniecībai").

2.2. Sociāli apzinīgu tirgu stimulēšana

SAPI var sniegt ieguldījumu sociāli labvēlīgu produktu tirgus attīstībā, paplašinot esošos tirgus vai radot jaunus tirgus precēm un pakalpojumiem, kuri sniedz atbalstu sociālo mērķu sasniegšanai un kalpo par modeli citiem patērētājiem, nodrošinot tiem standartus un informāciju. Sociāls publiskais iepirkums var būtiski palīdzēt vienlīdzīgu konkurences apstākļu nodrošināšanā Eiropā un apjomīgu ietaupījumu radīšanā. Tirgus jauninājumus un konkurenci Eiropas līmenī var stimulēt, piemēram, iepērkot personām ar invaliditāti pieejamas informācijas tehnoloģijas, līdz ar to tirgū ieplūst labākas kvalitātes šāda veida produkti un tie ir pieejamāki.

2.3. Sociāli atbildīgas pārvaldības demonstrēšana

SAPI var stiprināt kopienas vērtību un nepieciešamību ievērošanu, jo tas reaģē uz aizvien pieaugošo sabiedrības pieprasījumu pēc sociāli atbildīgas valstu rīcības. Nodrošinot, piemēram, ka sociālo pakalpojumu līgumā tiek ņemtas vērā visu lietotāju nepieciešamības (piemēram, ietverot personas ar invaliditāti vai dažādas etniskās izcelsmes personas), līgumslēdzēja iestāde var ievērot daudzveidīgās kopienas vajadzības, kurai tā kalpo.

2.4. Integrācijas stimulēšana

Reizēm valsts intervence ir ieteicama, lai veicinātu noteiktu grupu (piemēram, personu ar invaliditāti, mazo uzņēmumu, sievietes vai minoritāšu) integrēšanos sabiedrībā galvenajās tirgus darbībās, attīstot efektīvu tirgu.

2.5. Efektīvāku publisko izdevumu nodrošināšana

Publiskā iepirkuma apjoma un ar budžetu noteikto tiešas sociālās iejaukšanās ierobežojumu dēļ iepirkums varētu kļūt par pievilcīgu jomu, kur veicināt sociālo iekļaušanu.

3. SAPI un ES sociālais modelis

- 3.1 Viens no lielākajiem SAPI ieguvumiem, kā jau redzējām, ir tāds, ka šādu iepirkumu valsts iestādes var izmantot tālākai Eiropas sociālā modeļa veidošanai. Eiropas sociālais modelis ir vīzija par sabiedrību, kurā ilgtspējīga ekonomiskā izaugsme ir apvienota ar uzlabotiem dzīves un darba apstākļiem. Tajā ir paredzēts iekļaut veiksmīgas ekonomikas izveidi, kurā progresīvi tiek sasniegta konkrēta sociālo standartu kopa: kvalitatīvi augstvērtīgas darbavietas, vienlīdzīgas iespējas, nediskriminācija, visu iedzīvotāju sociālā aizsardzība, sociālā iekļaušana, sociālais dialogs, kvalitatīvas darba attiecības un indivīdu iesaistīšanās viņus ietekmējošo lēmumu pieņemšanā. Šie standarti ir ļoti svarīgi paši par sevi, turklāt tie ir arī būtiski faktori vislabākās cenas un jauninājumu veicināšanā.
- 3.2 Sociālie standarti ir ieņēmuši centrālo lomu Eiropas ekonomikas spēka veidošanā, attīstot ES institūciju aprakstīto "unikālo sociālo modeli"¹⁵. Ekonomikas progress un sociālā kohēzija tagad tiek uztverti kā ilgtspējīgas attīstības papildu balsti, un tie abi ir ietverti Eiropas integrācijas procesa pamatā.
- 3.3 Eiropas Savienībā arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta sociālajām tiesībām un vienlīdzībai, it īpaši darba vietā. Tā kā ilgtspējīgā attīstība no vides jautājumiem ir pievērsusies sociālajiem jautājumiem, sociālie standarti arvien vairāk tiek identificēti kā

¹⁵ Skatiet, piemēram, priekšvārdu paziņojumam par Sociālās politikas darba kārtību.

viens no korporatīvās sociālās atbildības pieaugošās kustības faktoriem. Kā piemēru var minēt dzimumu līdztiesību — gan Eiropas, gan valstu līmenī dzimumu līdztiesība kļūst par arvien plašāku kustību, tas ir, dzimumu līdztiesības aspekts tiek progresīvi ieviests ikvienā iestāžu politikā, procesu un prakšu posmā, sākot ar projektēšanu un beidzot ar īstenošanu, novērošanu vai izvērtēšanu.

4. ES juridiskā un politiskā pieeja SAPI

4.1. ES politiku un likumdošanas sociālās dimensijas izstrāde

Pēdējo divdesmit gadu gaitā Eiropas Savienības sociālā dimensija ir izstrādāta līdz būtiskai pakāpei, kura 2008. gadā tika iestrādāta pārskatītajā Sociālajā programmā¹⁶. Svarīga šīs attīstības īpašība ir tā, ka ar SAPI valstis tagad savu politiku var pieaugoši paplašināt ES līmenī, tostarp tās mijiedarbībā ar starptautisko politiku. Dažos ES reģionos ir pieņemti tiesību akti — it īpaši par dzimumu līdztiesību un nediskrimināciju rases, vecuma, seksuālās orientācijas, invaliditātes un reliģiju un citu uzskatu dēļ, kā arī par veselību un drošību darbā, darba laiku, darba apstākļiem, informāciju un apspriešanos. Ņemot vērā vairākus LESD noteikumus, tagad ir spēkā plašs ES tiesību aktu klāsts, kas attiecas uz vienādu attieksmi, kā arī darba apstākļu uzlabošanu Kopienas līmenī. Papildus tiesību aktiem ES savu sociālo dimensiju izstrādā arī citiem līdzekļiem, piemēram, veicinot sociālo dialogu, atvērtās nodarbinātības koordinācijas metodi, sociālo aizsardzību un sociālās iekļaušanas politikas, vienlaicīgi ar Eiropas Sociālā fonda finansiālo atbalstu. Tālāka sociālo standartu paaugstināšana ir galvenais ES mērķis vairākās jomās, jo īpaši tajās, kur sociālie standarti ir arī pamattiesības.

Turklāt pēdējo dažu gadu laikā dažādos periodos noteiktas sociālo partneru organizācijas ir izdevušas organizācijām un valsts iestādēm paredzētas rokasgrāmatas par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu konkrētās nozarēs (ēdināšanā, tīrīšanā, privātajā apsardzē un tekstilpreču nozarē), ņemot vērā rakstīšanas laikā piemērojamo tiesisko regulējumu¹⁷. Šīs nozaru rokasgrāmatas Eiropas sociālā dialoga procesa ietvaros ir radītas sociālo partneru neatkarīga darba rezultātā, un tās izceļ tehnisko vadlīniju nozīmi SAPI lietošanā attiecīgajās nozarēs. Pa to laiku ir izveidots ES tiesiskais regulējums, un tagad ir nepieciešami visaptverošāki un aktuālāki norādījumi, lai nodrošinātu, ka iepirkuma prakse pilnībā atbilst spēkā esošajiem ES publiskā iepirkuma tiesību aktiem. Tāds ir šīs rokasgrāmatas mērķis.

¹⁶ Komisijas paziņojumi Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Atjaunināta sociālā programma — iespējas, pieejamība un solidaritāte 21. gadsimta Eiropā", COM(2008) 412, galīgā redakcija, 2008. gada 2. jūlijs

¹⁷ Ēdināšana: "Ekonomiski izdevīgākā piedāvājuma rokasgrāmata sabiedriskās ēdināšanas līgumos" (2006). Tīrīšana: "Vislabākās cenas izvēle — rokasgrāmata organizācijām, kas piešķir tīrīšanas pakalpojumu līguma slēgšanas tiesības" (2004). Privātā apsardze: "Vislabākās cenas izvēle — rokasgrāmata organizācijām, kas piešķir privātās apsardzes pakalpojumu līguma slēgšanas tiesības" (1999). Tekstilpreces: "Publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas rokasgrāmata apģērba un tekstilpreču sektoram" (2005).

4.2. ES juridiskā un politiskā pieeja SAPI

Eiropas Komisija izstrādāja stratēģiju SAPI jomas skaidrošanai. 2001. gada 15. oktobra skaidrojošajā paziņojumā Eiropas Komisija noteica Kopienas tiesību aktu sniegtās iespējas publiskā iepirkuma procedūrās īstenot sociālos apsvērumus.¹⁸ Šī paziņojuma mērķis bija "skaidrot spēkā esošajā Kopienas tiesiskajā regulējumā noteikto iespēju klāstu sociālo apsvērumu integrēšanai publiskajā iepirkumā. It īpaši tas ir paredzēts dinamiskas un pozitīvas mijiedarbības nodrošināšanai starp ekonomiskajām, sociālajām un nodarbinātības politikām, kas viena otru savstarpēji pastiprina." Gan pirms paziņojuma publicēšanas, gan pēc tās Eiropas Savienības Tiesa šīs iespējas vēl plašāk skaidroja nozīmīgās lietās¹⁹.

2004. gada 31. martā pieņemtās Iepirkuma direktīvas stīprināja tiesisko regulējumu. Tajās ir konkrēti minēti veidi, kā sociālos apsvērumus iekļaut tehniskajās specifikācijās, atlases kritērijos, piešķiršanas kritērijos un līguma izpildes noteikumos. Tika iekļauts jauns noteikums par darbnīcām, kur strādā personas ar invaliditāti.

Iepirkuma direktīvas nav spēkā visiem publiskā iepirkuma līgumiem. Noteiktas līgumslēdzējas iestādes ir pieņēmušas SAPI politikas, kas konkrēti ir spēkā līgumiem, uz kuriem neattiecas Iepirkuma direktīvas (piemēram, līgumiem, kas ir mazāki par direktīvu piemērošanai noteiktajiem ierobežojumiem) vai uz kuriem tās attiecas tikai daļēji (piemēram, līgumiem par pakalpojumiem, kas pārsniedz Iepirkumu direktīvu piemērošanai noteiktos ierobežojumus, kuri uzskaitīti Direktīvas 2004/18/EK II B pielikumā un Direktīvas 2004/17/EK XVII B pielikumā).

Šajā rokasgrāmatā īpaša uzmanība ir pievērsta sociālo apsvērumu ņemšanai vērā publiskā iepirkuma līgumos, uz kuriem pilnībā attiecas Iepirkuma direktīvas. Tajā netiek plaši aprakstīti LESD noteikumi, kas ir piemērojami sociālo apsvērumu iekļaušanai tādos līgumos, uz kuriem neattiecas Iepirkuma direktīvas vai uz kuriem Iepirkuma

direktīvas attiecas tikai daļēji (piemēram, iepriekšējā rindkopā minētajos līgumos).

Tomēr ir jāņem vērā, ka šādu līgumu noslēgšanas gadījumā līgumslēdzējas iestādes saglabā neierobežotas tiesības (neskarot valsts tiesību aktus par attiecīgo jomu) savās iepirkuma procedūrās ņemt (vai neņemt) vērā sociālas dabas apsvērumus, ja vien tās ievēro LESD vispārīgos noteikumus un principus. Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā ir apstiprināts, ka **LESD minētie iekšējā tirgus noteikumi ir spēkā arī līgumiem, kas neatbilst Iepirkuma direktīvu piemērošanas jomai**²⁰. Eiropas Savienības Tiesa ir spriedusi, ka LESD principi par vienlīdzīgu attieksmi un pāredzamību, brīvu preču apriti, brīvu uzņēmējdarbības veikšanu un brīvu pakalpojumu apriti ir spēkā arī līgumiem, kuros nav sasniegti Iepirkuma direktīvās noteiktie piemērojamības ierobežojumi.

Līdz ar to sociālos apsvērumus, kas ir juridiski pieņemami Iepirkuma līgumos, uz kuriem pilnībā attiecas Iepirkuma direktīvas, *a fortiori* var iekļaut Iepirkuma līgumos, uz kuriem neattiecas šīs direktīvas vai uz kuriem šīs direktīvas attiecas tikai daļēji.

4.3. Vispārējās ekonomiskās nozīmes sociālie pakalpojumi

Šajā rokasgrāmatā nav īpaši skaidroti juridiskie jautājumi saistībā ar vispārējās ekonomiskās nozīmes sociālo pakalpojumu iepirkšanu.

2007. gada novembrī Komisija pieņēma paziņojumu par vispārējās nozīmes pakalpojumiem, tostarp vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem²¹, kurā ir uzsvērts, cik svarīgi sociālo pakalpojumu sniegšanā ir ņemt vērā pielāgotus kvalitātes kritērijus. Tās mērķis ir sniegt praktiskus ieteikumus par ES noteikumu piemērošanu šiem pakalpojumiem. Paziņojumu papildināja divi dienestu darba dokumenti, kuros sniegtas atbildes uz daudziem

¹⁸ Komisijas skaidrojošais paziņojums par Kopienas tiesībām, kas piemērojamas publiskajam iepirkumam un iespējām publiskajā iepirkumā iekļaut sociālos apsvērumus, COM (2001) 566, galīgā redakcija, 15.10.2001.

¹⁹ Piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 2002. gada 17. septembra spriedums lietā C-513/99 (Concordia Bus) un 2003. gada 4. decembra spriedums lietā C-448/01 (Wienstrom).

²⁰ Skatiet, piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 2000. gada 7. decembra spriedumu lietā C-324/98 (Teleaustria).

²¹ Skatiet paziņojumu "Vispārējās nozīmes pakalpojumi, tostarp vispārējās nozīmes sociālie pakalpojumi: jauns Eiropas uzdevums" — COM(2007) 725, galīgā redakcija, 2007. gada 20. novembris.

jautājumiem saistībā ar noteikumu piemērošanu valsts atbalstam par vispārējas nozīmes pakalpojumiem un to publiskajam iepirkumam.²² Lielākā daļa šo jautājumu tika saņemti 2006.-2007. gadā, kad tika sniegtas plaša mēroga konsultācijas par sociālajiem pakalpojumiem. Kā paziņojuma turpinājums 2008. gada janvārī tika izveidots arī interaktīvs informācijas dienests (IID), lai sniegtu atbildes uz citiem pilsoņu, valsts iestāžu un pakalpojumu

sniedzēju uzdotajiem jautājumiem saistībā ar ES noteikumu piemērošanu²³.

4.4. Mazie un vidējie uzņēmumi²⁴

Saistībā ar (gan pelnošajiem, gan bezpeļņas) MVU ir jāapsver vairāki jautājumi. Īpaši svarīgs jautājums ir saistīts ar

²² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0725:FIN:LV:PDF>. Dienestu darba dokuments par publiskā iepirkuma noteikumu piemērošanu vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem satur noderīgus ieteikumus par publiskā iepirkuma noteikumu piemērošanu vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem.

²³ http://ec.europa.eu/services_general_interest/registration/form_lv.html.

²⁴ MVU Eiropas Savienības līmenī ir definēti ar ieteikumu 2003/361/EK par mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu definīciju: <http://www.europrojects.org/lv/konsultantu-grupa/atvertas-programmas/informacija-aktualam-programmam/mazo-un-videjo-uznemumu-definicija/>.

iespējamajiem slogiem²⁵, kādi SAPI pieeju pieņemšanas dēļ MVU var rasties tieši (ja tie ir galvenie līgumslēdzēji) vai netieši (ja tie ir apakšlīgumu slēdzēji, kam SAPI pienākumus nodod galvenais līgumslēdzējs). Valsts iestādēm, kas plāno SAPI ieviešanu, ir jāapzinās šīs tiešās un netiešās izmaksas, un tās ir jāņem vērā, izlemjot par

sociālo apsvērumu²⁶ iekļaušanu savās iepirkuma procedūrās un veidu, kā to darīt. Līgumslēdzējām iestādēm ir jāzina arī tas, ka SAPI ieviešana diez vai ietekmēs visus MVU vienādi. Daži uzņēmumi SAPI ieguvumiem spēj pielāgoties labāk par citiem, un tie izmantos iespējas sacensties līguma sociālo standartu aspektā.

²⁵ Praktiskās pamatnostādnes par to, kā publiskā iepirkuma procedūras kopumā padarīt draudzīgākas un pieejamākas maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), skatiet Komisijas dienestu darba dokumentā SEC(2008) 2193 "Eiropas paraugprakses kodekss MVU pieejas publiskā iepirkuma līgumiem veicināšanai", kas pieejams vietnē: http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/sme_code_of_best_practices_lv.pdf.

²⁶ Kas, protams, ir jāsaista ar attiecīgā līguma priekšmetu (vai ar līguma izpildi, ja tie ir iekļauti līguma izpildes noteikumos).

II. Sociālā iepirkuma stratēģijas organizēšana

Valsts iestādēm, kas sociālos mērķus vēlas sasniegt, izmantojot SAPI, ir jānosaka SAPI ieviešanas stratēģija, koncentrējoties uz to konkrētajiem mērķiem.

1. Sociāli atbildīga publiskā iepirkuma mērķu noteikšana

SAPI organizatoriskās stratēģijas var atainot valsts, reģionālās un/vai vietējās sociālās prioritātes²⁷, vienlaicīgi skaidri apzinojot lomu, kādu iepirkums ieņem šo mērķu sasniegšanā.

Piemērs

Francija: 2003. gadā tika uzsākta stratēģija "Stratégie nationale du développement durable", kam 2007. gadā sekoja plāns "Plan national d'action pour des achats publics durables". Francijas valdība piedalījās plašās konsultācijās ar sociālajiem partneriem — "Grenelle de l'environnement" un "Grenelle de l'insertion" — par dažādiem sociālo integrāciju ietekmējošiem pasākumiem, tostarp publisko iepirkumu. Mērķis ir izvērst centrālo ideju par "État exemplaire", t.i., valstij — un plašākā izpratnē arī visām valsts iestādēm — ir jārada ceļš uz ilgtspējīgu attīstību.

Piemērs

Apvienotā Karaliste: pienākums valsts iestādēs ievērot dzimumu līdztiesības principu stājās spēkā 2007. gada aprīlī, atbilstoši likumam par līdztiesību (2006). Tas ir jauns juridisks instruments, kas valsts sektorā var nodrošināt būtisku dzimumu līdztiesības progresu un iepirkumu ceļā zināmā mērā var ietekmēt arī privāto sektoru.

Valsts sektora pienākums ievērot dzimumu līdztiesības principu ietver prasību nodrošināt, ka tiek ievērots likums par vienādu atalgojumu. Dzimumu vienlīdzības programmās valsts iestādēm ir noteikts pienākums pieņemt mērķus attiecībā uz dzimumu darba samaksas atšķirības iemesliem un apsvērt to novēršanas veidus, piem., mainot personāla pieņemšanas veidus, ieviešot elastīgas darba stundas un veicot vienāda atalgojuma pārskatus.

Pienākums ievērot dzimumu līdztiesības principu daudzās valsts sektora daļās ir aizsācis iniciatīvas, un tas ir sasniedzis arī privātā sektora līgumslēdzēju piemērotos darba nosacījumus. Šī iemesla dēļ iepirkuma vadlīnijas ir izstrādātas tādas, lai valsts sektoru iedrošinātu mudināt līgumslēdzējus realizēt labo praksi saistībā ar daudzveidību un vienādu atalgojumu. 2006. gada februārī tika publicēti ieteikumi par dzimumu līdztiesības veicināšanu valsts sektora iepirkumos. Tajos bija norādīti dažādi pozitīvie pasākumi, kas valsts iestādēm ir jāveic, lai iepirkuma funkcijas atbilstu pienākumam ievērot dzimumu līdztiesības principu. Šim pienākumam ievērot dzimumu līdztiesības principu prakses kodekss tika publicēts 2007. gadā.

2. Augsta līmeņa politisko saistību un vadību nodrošināšana sociāli atbildīgam publiskajam iepirkumam

Ikvienai SAPI stratēģijai viena no panākumu atslēgām ir tās vadība. Tajā ietilpst SAPI veikšanai nepieciešamās pārvaldības struktūras un (darbaspēka un finansiālo) resursu noteikšana. SAPI realizēšanas nolūkos vadībai ir jābūt pašā organizatoriskajā virsotnē, un visās pārvaldības struktūrās ir jābūt aicinājumiem uz politisko saistību un vadību.

Teorētiski visām valsts iestādēm ir diezgan vienkārši pieņemt politisko lēmumu iepirkties sociāli. Patiesībā tās būtu jāmudina tā rīkoties, jo tādējādi labumu gūst ne tikai sabiedrība, bet arī līgumslēdzēja iestāde, uzlabojot savu publisko tēlu. Praktiski sociālā iepirkuma politika līgumslēdzējai iestādei parasti nerada nekādas strukturālās izmaiņas.

²⁷ Acīmredzami tas nenozīmē, ka līgumslēdzējas iestādes varētu dot priekšroku vietējiem, reģionālajiem vai valsts produktiem, lai veicinātu vietējo darba tirgu.

3. Risku noteikšana un organizatorisko izdevumu kategoriju prioritāšu piešķiršana sociālo rezultātu uzlabošanai

Līgumslēdzējām iestādēm ir jānovērtē to iepirkumu darbību un piegādes ķēžu sociālie riski un ietekme. Tādējādi iestāžu pūles tiek koncentrētas uz vissvarīgākajām izmaksu kategorijām un tām kategorijām, kas var palīdzēt sociālo mērķu sasniegšanā.

Tālāk ir sniegti daži ieteikumi, kas līgumslēdzējām pusēm būtu jāņem vērā, piešķirot prioritātes savai SAPI pieejai.

- Izmantojiet pakāpenisku pieeju. Sāciet ar maza apjoma produktiem un pakalpojumiem, kuru sociālā ietekme ir skaidra vai kuru sociāli atbildīgās alternatīvas ir vienkārši pieejamas un nav dārgākas. Izvēlieties produktus (piem., transportlīdzekļus) vai pakalpojumus (piem., tīrīšanu), ar kuriem ir saistīta liela neaizsargātu darbinieku proporcija (etnisko minoritāšu pārstāvji, personas ar invaliditāti un tam līdzīgi) vai ar kuriem strādā sievietes.
- Vispirms arī pārlicinieties, ka līguma specifiskācijas neatstāj negatīvu iespaidu uz sociālajiem apstākļiem (piem., novērtējot pakalpojumu piegādes nodošanu privātā sektora aizsargājamajām grupām) vai piemērotu iepirkumu rezervējot aizsargātām

Piemērs

Zviedrija: lai MVU, sociālās ekonomikas un brīvprātīgajām organizācijām, kas strādā ar sociāli nelabvēlīgām grupām, sniegtu iespējas piekļūt publiskā iepirkuma iespējām, Zviedrijas Sociālās apdrošināšanas aģentūra, izstrādājot konkursa dokumentāciju, sākotnējā iepirkuma pētījumā reizēm ļauj piedalīties šīm grupām, gūstot pilnīgāku informāciju par to konkrētajām problēmām.

Lai noteiktu risku, kāds pastāv saistībā ar sociālo standartu neievērošanu, aģentūra šos riskus analizē iepirkuma sākumā. Ja tas ir, piemēram, tīrīšanas pakalpojumu iepirkums, tiesību aktu neievērošanas risks saistībā ar darba apstākļiem tiek vērtēts kā augsts.

darbniecām vai aizsargātām darba programmām²⁸, ņemot vērā to pašreizējo ražošanas jaudu.

- Vispirms koncentrējieties uz vienu sociālo problēmu vai dažām problēmām, piemēram, uz taisnīgu atalgojumu vai veselību un drošību.
- Apsveriet sociāli pārāku alternatīvu pieejamību un izmaksas un pārlicinieties, ka tās atbilst piemērojamiem publiskā iepirkuma noteikumiem un principiem. Vai iepirkuma stratēģijas mērķus var sasniegt sociāli atbildīgākā veidā par to, kādu ir pieņēmusi līgumslēdzēja iestāde? Vai tie atbildīs līgumslēdzējas iestādes prasībām un vai tā šos veidus var atļauties? Apsveriet, kādu labumu var dot sociālo apsvērumu papildu izmaksu (ja tādas ir) iekļaušana, un iespējamo konkurences ierobežošanas ietekmi.
- Ņemiet vērā informācijas pieejamību. Vai līgumslēdzēja iestāde var atrast sociālo informāciju, kas tai nepieciešama, lai veidotu sociāli atbildīgāku iepirkuma stratēģiju? Cik sarežģīti būs izlemt, ko līgumslēdzēja iestāde tehniski vēlas, un to izklāstīt pretendentiem?
- Ņemiet vērā līgumslēdzējas iestādes iespējas realizēt īstenojamu, efektīvu un efektīvu darbības programmu saistībā ar SAPI.
- Apsveriet attiecīgās sociālās politikas īstenošanas alternatīvos veidus. Vai šīs sociālās politikas īstenošana, (daļēji) izmantojot publisko iepirkumu, ir piemērots resursu izlietojums, vai varbūt politiku var īstenot efektīvāk, izmantojot citus līgumslēdzējas iestādes rīcībā esošos instrumentus?
- Ticieties pēc pārredzamības. Cik pārredzama šī sociāli atbildīgā politika būs sabiedrībai un darbiniekiem? Kvalitatīvas izmaiņas, piemēram, kafējnīcā pāriešana uz ilgtspējīgi ražotu/ētiski tirgotu kafiju, var vairot sabiedrības informētību par šo politiku un to saistīt ar citiem sociāliem projektiem.

²⁸ Pamatojoties uz Direktīvas 2004/18/EK 19. pantu un Direktīvas 2004/17/EK 28. pantu.

Piemēri

Francija: Anžē pašvaldība 2005. gadā ekoloģiski atbildīgam iepirkumam nozīmēja iekšējo kontaktpunktu (specializētu juridisko konsultantu), kurš bija atbildīgs par sociāli atbildīga publiskā iepirkuma prakses izstrādāšanu, ar mērķi pašvaldības iepirkuma procedūrām izstrādāt pilnīgu praksi. Padomnieks darbavietā sniedza apmācību par ilgtspējīgu iepirkumu. Nepieciešamību identificēšanas, konkursa sagatavošanas un uzsākšanas, kā arī saņemto piedāvājumu analizēšanas un izvērtēšanas laikā, ciešā sadarbībā ar iestādēm, tika piedāvāta apmācība un informēšana gan par tehniskajiem, gan juridiskajiem aspektiem. Attiecībā uz sociālajiem aspektiem Anžē pašvaldība publiskos būvdarbus un pakalpojumus parasti uztver kā prioritāros sektorus, it īpaši, ja runa ir par ēku, koplietošanas ceļu un publisko parku un dārzu būvniecību.

Apvienotā Karaliste: 2005. gada maijā tika izveidota ilgtspējīga iepirkuma darba grupa (Sustainable Procurement Task Force jeb SPTF) darbam gan ar sociālajiem, gan apkārtējās vides jautājumiem, un tās rīcības plāns tika publicēts 2006. gada jūnijā. Rīcības plānā bija aprakstīts ilgtspējīga iepirkuma uzņēmējdarbības portfelis, ieteicamā rīcība sešos plašos reģionos, kā arī sniegti divi instrumenti, kas organizācijām varētu noderēt progresa sasniegšanai: Prioritātes noteikšanas metodoloģija un Elastīga sistēma. Prioritātes noteikšanas metodoloģija ir uz risku balstīta pieeja, kas organizācijām palīdz atbilstoši koncentrēt spēkus un resursus. Tā vietā, lai izmantotu tikai datus par izdevumiem, šī metode organizācijām ļauj ņemt vērā apkārtējās vides un sociāli ekonomisko risku, potenciālu, kādā tām ir jāietekmē savi piegādātāji, un faktisko apjomu ilgtspējas uzlabošanai. Elastīga sistēma ir izstrādāta, lai organizācijām palīdzētu izprast darbības, kas jāveic organizatoriskajā un apstrādes līmenī, lai uzlabotu iepirkuma praksi un realizētu ilgtspējīgu iepirkumu.

- Apsveriet turpmākās attīstības potenciālu. Sociāli atbildīgu iepirkumu mērķēšana uz pakalpojumiem agrā to attīstības un tirgošanas posmā var būt noderīgāka par mēģinājumiem mainīt jau attīstītas nozares sociālās īpatnības.
- Līdz ar to SAPI politikas realizēšanai ir nepieciešama stratēģiska plānošana, t.i., prioritāšu noteikšana, izvēloties SAPI visatbilstošākos līgumus. Noteiktas līgumslēdzējas iestādes sociālo apsvērumu integrēšanai ir izvēlējušās pieņemt koordinētu un holistisku pieeju.

4. Informētības veicināšana par SAPI un galveno ieinteresēto pušu iesaistīšana

Sociāli atbildīgam publiskajam iepirkumam ir plašs ieinteresēto pušu loks, kurām ir jāiesaistās SAPI pieejas izstrādes procesā, lai gūtu pārlicību par to un šīm pusēm rastos vēlme sasniegt tā mērķus. SAPI galvenās ieinteresētās puses ietver centrālās, reģionālās un vietējās pārvaldes struktūras, iespējamus piegādātājus vai līgumslēdzējus, pilsonisko sabiedrību, darba devēju organizācijas un arodbiedrības. Lai iegūtu viedokļus par pieeju SAPI, ir jāorganizē semināri un konferences.

Tie ir jāorganizē dažādos izstrādes procesa posmos, t.i., procesa pašā sākumā, kad tiek formulētas idejas, pieejas izstrādes laikā un beigu posmā, kad var sniegt piekļuvi izstrādes gala versijai.

Visbeidzot, lai veicinātu izstrādes procesa gaitu, liela nozīme ir arī efektīvai komunikācijai par SAPI priekšrocībām, labai praksei un veiksmes stāstiem. Ir svarīgi, lai visas iesaistītās puses izprastu problēmas un viņu lomas nozīmi. Labāki rezultāti tiks sasniegti, izveidojot radošu un apzinīgu partnerību starp pircējiem un līgumslēdzējiem.

Piemēri

Zviedrija: Dienvidrietumu Zviedrijas reģionālā administrācija rīko sapulces pirms cenu piedāvājumu iesniegšanas, kurās var piedalīties visi potenciālie pretendenti, lai izskaidrotu tiem visas "visaptverošas atbilstības" prasības, kas ir ietvertas tehniskajās specifikācijās.

Apvienotā Karaliste: lai izveidotu ieteikumus par to, kā Apvienotās Karalistes valsts sektora iepirkumos var labāk iesaistīt MVU, Apvienotās Karalistes valsts kase un Uzņēmējdarbības, uzņēmumu un regulatīvās reformas departaments ievieša tiešsaistes konsultācijas par galvenajiem jautājumiem, kuros tiek pētīti šķēršļi, ar kuriem saskaras MVU, piedāvājot cenas par iepirkuma līgumiem. Konsultācija bija pieejama tīmekļa vietnē, un tajā tika pieņemtas atbildes no iepircējiem, ieinteresēto personu grupām un piegādātājiem. Vēlāk, lai īstenotu izrietošos ieteikumus, tika izveidota ieinteresēto personu grupa, kas regulāri sazinās ar tām projekta komandām, kas ir atbildīgas par īstenošanu un var sniegt komentārus par izmantojamo pieeju.

Iepirkuma iestāžu savstarpējā sadarbība ir vēl viens veids, kā palielināt piekļuvi sociālajai kompetencei un zinātnībai un informēt ārpasauli par šo politiku.

Piemērs

Dānija. SAPI ir viena no tēmām, kas tiek aplūkota National Procurement Ltd veiktajā tirgus analizē pirms katra piedāvājumu konkursa uzsākšanas. Organizācija rīko apmācības programmas un seminārus visiem piegādātājiem. Tā mēģina pēc iespējas vairāk vienkāršot piedāvājumu konkursa dokumentāciju, lai arī maziem un vidējiem uzņēmumiem būtu resursi cenu piedāvājuma iesniegšanai. Pamatlīgumi bieži tiek sadalīti vairākās daļās (piem., ņemot vērā ģeogrāfisko atrašanās vietu), nepārkāpjot iepirkuma direktīvās noteiktos minimumus*, lai nodrošinātu piegādātājiem iespēju iesniegt cenu piedāvājumu.

* Direktīvas 2004/18/EK 9. panta 3. punkts un Direktīvas 2004/17/EK 16. panta 2. punkts.

5. SAPI stratēģijas īstenošana

SAPI stratēģijā jābūt sniegtai informācijai par to, kā SAPI tiks īstenots un kādas darbības ir jāveic, lai gūtu panākumus. Stratēģijas īstenošanai būs jāņem vērā šādi faktori:

- juridiskā un regulatīvā sistēma;
- institucionālā sistēma;
- pārvaldības struktūra;
- profesionālo spēju un resursu pieejamība;
- diferencēta pieeja atkarībā no sektora, ņemot vērā katras jomas īpašo raksturojumu;
- ieinteresēto personu iesaistīšana.

Informācijā, kas attiecas uz stratēģijas īstenošanu, ir jābūt norādītai atbildībai, mērķiem ar reālistisku laika posmu to sasniegšanai, to īstenošanas pārvaldības struktūrai, nepieciešamajiem profesionālajiem un finanšu resursiem un veicamajiem pasākumiem, lai pārraudzītu un ziņotu par progresu.

Veicamās darbības var ietvert sociālā iepirkuma darba grupas izveidi, darbību plāna izstrādi, SAPI ietveršanu politikās un procedūrās vai vienkāršotu vadlīniju izstrādi budžeta īpašniekiem un iepirkuma amatpersonām visos līmeņos.

Spēju veidošana var ietvert apmācības programmas vadītājiem, direktoriem un personālam. Tajā var būt ietverti arī pozitīvas pieredzes piemēri, SAPI īstenošanai

nepieciešamo prasmju pieejamības nodrošināšana, tostarp kandidātu atlases kritēriju SAPI prasmes, un informācijas nodrošināšana par tām SAPI iniciatīvām, kas ir pieejamas ES un/vai valstu līmenī.

Nepieciešams nodrošināt personālam, kas veic iepirkumus, vajadzīgās juridiskās, finanšu un sociālās zināšanas, lai tas varētu izlemt, kādā apmērā un kur sociālos faktorus var ieviest vai kurus vislabāk var ieviest iepirkuma procedūrā, vai tie tiek noteikti pareizajā līmenī, lai iegūtu labāko cenu, un vai tie atbilst līgumslēdzējas iestādes sociālajām prioritātēm.

6. Efektīvas īstenošanas noteikšana

SAPI stratēģijas efektīvas īstenošanas un tās rezultātu noteikšana ietver tādas iekšējās un ārējās kontroles ieviešanu, kas novērtēs rezultātus attiecībā pret noteiktajiem izpildes mērķiem un standartiem.

Iekšējiem pasākumiem ir jābūt saistītiem ar esošajām ziņošanas sistēmām, kas būs jāpielāgo, lai tiktu ņemti vērā SAPI mērķi. Tiem ir jābūt saistītiem arī ar iekšējā audīta procedūrām un tie var ietvert sankcijas, ja nav atbilstības SAPI mērķiem.

Ārējiem pasākumiem ir jāietver SAPI izpildes neatkarīga auditēšana. Tie var ietvert arī etalonmērījumu attiecībā pret agrāko izpildi vai citu organizāciju izpildi.

SAPI izpildes auditu rezultātiem ir jābūt pieejamiem plašai sabiedrībai un jāveicina SAPI politiku, mērķu un procedūru pārskatīšana un atjaunināšana.

7. Iepirkuma procesa pārskats

Ņemot vērā publiskā iepirkuma sociālos apsvērumus, iepirkuma veicējiem ir ieteicams darboties saistībā ar diviem galvenajiem jautājumiem:

- vislabākās cenas iegūšana;
- godīga rīcība.

Vislabākās cenas iegūšana. Līgumslēdzējas iestādes ir atbildīgas par vislabākās cenas iegūšanu par nodokļu maksātāju naudu visam, ko tās iegādājas. Vislabākā cena ne vienmēr nozīmē tikai lētākā piedāvājuma pieņemšanu. Tas nozīmē, ka līgumslēdzējai iestādei ir jānodrošina visizdevīgākais darījums tās noteikto parametru ietvaros. Vislabāko cenu var definēt kā optimālo darbības mūža cenas un tiešā lietotāja prasībām atbilstošas kvalitātes kombināciju. Cenā var būt ietverti arī sociālie apsvērumi.

Godīga rīcība. Godīga rīcība nozīmē tā iekšējā tirgus principu ievērošanu, kas veido iepirkuma direktīvu un uz tām balstīto valsts tiesību aktu pamatu. Vissvarīgākais no šiem ir vienlīdzīgas attieksmes princips, kas diktē, ka visiem konkurentiem ir jāsaņem vienlīdzīga iespēja konkurēt par iepirkuma līguma iegūšanu. Lai nodrošinātu šos vienlīdzīgos konkurences apstākļus, ir jāpiemēro arī pārredzamības princips.

- To noteikumu piemēri, kas piemēro vienlīdzīgas attieksmes principu iepirkuma direktīvās, ir laika ierobežojumi, kas ir noteikti konkursu pieteikumu un dalības pieprasījumu saņemšanai, vispārēji noteikumi par tehniskajām specifikācijām, un aizliegums diskriminēt līgumslēdzējus no citam Dalībvalstīm.
- Pārredzamības principa piemērošanas piemērus var atrast dažādos noteikumos par paziņojumu publicēšanu un līgumslēdzēju iestāžu pienākumu infor-

mēt pretendētus par viņu konkursa pieteikumu noraidīšanas iemesliem.

7.1. Juridiskas konsultācijas nozīmīgums

EK iepirkuma noteikumi nosaka, kā veikt iepirkuma procesu, lai saglabātu godīguma, diskriminācijas novēršanas un pārredzamības principus. Šie noteikumi ļauj ņemt vērā ilgtspēju un vienlīdzīgu iespēju noteiktos apstākļos. Laicīga eksperta juridiska konsultācija par SAPI darbību plāna izveidi var novērst grūtību rašanos vēlāk.

7.2. Iepirkuma procedūras sagatavošana

Jebkuras iepirkuma procedūras sagatavošanās posms ir būtisks, jo katra posma pamatā ir iepriekšējie posmi. Tāpēc pirms iepirkuma procedūras uzsākšanas līgumslēdzējai iestādei ir jāvelta pietiekami daudz laika, lai definētu līguma priekšmetu un līdzekļus, kas tiks izmantoti galarezultāta sasniegšanai. Sagatavošanās posms ir arī vislabākā iespēja noteikt, kuri sociālie apsvērumi ir svarīgi un piemēroti, lai tie tiktu ņemti vērā konkrētajā procedūrā.

8. Iepirkuma procedūras posmi un SAPI pieejas

Ievērojot šī procesa loģiku, pastāv vismaz četras pamatpieejas, kā sociālie jautājumi pašlaik tiek adresēti publiskā iepirkumā.

Pirmā pieeja rodas, kad pircējs izlemj ietvert sociālos kritērijus līguma priekšmetā un/vai tehniskajās specifikācijās, ko veiksmīgajiem līgumslēdzējiem ir jāizpilda veidā, kas ietver sociālos kritērijus²⁹. Vienā piemērā ir norādīts, ka datoraprīkojumam ir jāatbilst noteiktiem pieejamības kritērijiem.

Otrajā pieejā, ņemot vērā noteiktus apstākļus³⁰, pretendentiem nav atļauts iegūt valdības iepirkuma līgumus, ja tiek atklāts, ka tie iepriekš ir atzīti par vainīgiem par

²⁹ Apstākļi, kādos līguma priekšmetā un/vai tehniskajās specifikācijās ir jāņem vērā sociālie apsvērumi, tālāk ir aprakstīti sadaļās "Līguma priekšmeta definēšana" un "Līguma prasību definēšana".

³⁰ Apstākļi, kādos līgumslēdzējas iestādes ir tiesīgas (vai reizēm tām ir pienākums) pretendenti izslēgt no iepirkuma procedūras, ir tālāk aprakstīti sadaļā "Izslēgšanas kritēriji".

noziedzīgu darbību veikšanu, lai neļautu valsts iestādēm noslēgt līgumus ar pretendentiem, kas neatbilst sociālās uzvedības noteiktam standartam.

Trešā pieeja mēģina pārliecināt pretendētus uzņemties noteiktus sociālos standartus un ņem vērā pretendentu panākumus, to darot, ja runa ir par iepirkuma līguma noslēgšanu. Viens veids, kādā to var pielietot praksē, ir tad, ja valsts iestāde piešķiršanas kritērijos ņem vērā konkrētus sociālos jautājumus³¹.

Ceturta pieeja koncentrējas uz posmu pēc iepirkuma līguma noslēgšanas. Šajā pieejā, pretendentam, kas noslēdz līgumu, ir jāievēro noteikti nosacījumi, izpildot līguma saistības pēc tā piešķiršanas³². Šajā modeli ir nepieciešams, lai visi līgumslēdzēji izpildītu vienādas prasības, lai gan nepastāv novērtējums attiecībā uz līgumslēdzēja spējām izpildīt noteiktus nosacījumus.

Šīs četras pamatpieejas ne vienmēr ir alternatīvas, taču bieži tiek apvienotas vienā publiska iepirkuma procedūrā.

Piemērs

Spānija: Basku zemes valdība ir izsniegusi savai administrācijai "instrukciju" par sociālo, vides un citu sabiedriskās kārtības kritēriju ietveršanu publiskajā iepirkumā. Tajā ir noteikts, kuri sociālie un vides kritēriji ir jāņem vērā visos publiskajos iepirkumos šajā reģionā un kādā veidā tas ir darāms.

Instrukcijas galvenais mērķis: ņemt vērā sociālos un vides apsvērumus (abi ir daļa no ilgtspējas pieejas), kā arī citus aspektus, kas ir saistīti ar sabiedrisko kārtību Basku zemes administrācijas un valsts iestāžu veiktajos publiskajos iepirkumos.

Novērtēšana un pārraudzība: Basku valdības nodarbinātības, sociālās iekļaušanas, sociālo lietu un vides departamenti periodiski novērtē līguma izpildi. Novērtējums ietver specifiskāciju formulējumu, kā specifiskācija tiek piemērotas atlases procesā, un līguma izpildi.

Tehniskās specifiskācijas: instrukcijā tiek ieteikts tehniskajās specifiskācijās iekļaut "pieejamības un visaptverošas atbilstības" prasības.

Atlases kritēriji: ja pastāv vairāk nekā viens atlases kritērijs, šajos kritērijos ir jāietver, ka produktiem un pakalpojumiem ir jābūt piemērotiem cilvēkiem ar invaliditāti (ja šis pielāgojums netiek ietverts juridiskajās obligātajās minimālajās prasībās). Ja starp līguma priekšmetā definēto pakalpojumu saņēmējiem ir nelabvēlīgas grupas, raksturojums saistībā ar to sociālo vajadzību izpildi tiks ietverts atlases kritērijos.

Līguma izpildes noteikumi: saskaņā ar Instrukciju, līgumā ir jābūt ietvertām īpašiem izpildes noteikumiem: vides, sociālie un ar citiem sabiedriskās kārtības jautājumiem saistītie. Īpašo līguma izpildes noteikumu mērķi ir aizsargāt vidi, nodrošināt veselību un drošību, veicināt nelabvēlīgo grupu nodarbinātību, novērst dzimumu nevienlīdzību darba tirgū un cīnīties ar bezdarbu.

Līguma izpildes noteikumu piemēri Basku zemē:

1. Grūti nodarbināmo bezdarbnieku darbaspēka iekļaušana: Šim nolūkam instrukcijā ir noteikts, ka personālā, kas nodrošina līguma izpildi, jābūt iekļautam noteiktam procentuālajam skaitam nelabvēlīgo personu, piemēram, bezdarbnieki, cilvēki ar invaliditāti, sievietes, kuru vecums pārsniedz 30 gadus un kam ilgstoši nav darba, personas, kas ir cietušas no vardarbības ģimenē, personas ar garīgām slimībām, vientuļie vecāki, kas ir bez darba, imigranti, kas ir bez darba vismaz sešus mēnešus, personas, kas ilgstoši ir bez darba (ilgāk nekā vienu gadu), un jaunieši, kam nav darba.
2. Nodarbinātības kvalitāte un darba pamattiesības: līgumslēdzējam ir jāgarantē ILO darba pamatstandartu ievērošana līguma izpildes laikā attiecībā uz darbiniekiem, kas veido produktus (līguma priekšmets), un piegādes ķēdi.
3. Veselības un drošības nodrošināšana līgumu izpildes laikā būvniecības darbiem un pakalpojumiem.

³¹ Apstākļi, kādos sociālie apsvērumi ir jāņem vērā piešķiršanas kritēriju veidā, ir tālāk aprakstīti sadaļā "Līguma piešķiršana".

³² Apstākļi, kādos sociālie apsvērumi ir jāņem vērā līguma izpildes noteikumos, ir tālāk aprakstīti sadaļā "Līguma izpilde".

SAPI iniciatīvu stratēģiskā izstrāde un prioritāšu noteikšana — ĪSUMĀ

Nosakiet valsts un vietējās prioritātes sociāli atbildīgam publiskajam iepirkumam.

Pārskatiet organizāciju iepirkuma stratēģiju un nosakiet, kā SAPI tiek saistīts ar visaptverošiem mērķiem un pieejām. Nosakiet, kā SAPI var palīdzēt organizācijai sasniegt šos mērķus un nodrošināt cenu.

Nodrošiniet augsta līmeņa politiskās saistības un vadību sociāli atbildīgam publiskajam iepirkumam.

Nosakiet produktus un pakalpojumus, ko līgumslēdzēja iestāde iegūst, un kas ierosina vislielāko sociālo risku un/vai kam ir lielākā spēja uzlabot sociālo rezultātu.

Izstrādājiet mērķus un darbību plānu saistībā ar iepirkumā ietvertajām sociālajām problēmām.

Uzlabojiet informētību par SAPI ieinteresēto personu vidū.

Nodrošiniet, ka iepirkuma prakse ir pieejama tādām iestādēm kā mazie un vidējie uzņēmumi, sociālie uzņēmumi un brīvprātīgo un kopienas sektors neatkarīgi no to juridiskās formas.

III. Vajadzību noteikšana un iepirkuma plānošana

1. Faktisko vajadzību novērtēšanas nozīmīgums

Viena būtiska darbība, ko līgumslēdzējai iestādei ir jāveic šajā sagatavošanās posmā, pat pirms līguma priekšmeta definēšanas, ir faktisko vajadzību novērtēšana.

Piemēram, līgumslēdzēja iestāde, iespējams, ir izlēmusi, ka tai ir nepieciešams izplatīt informāciju sabiedrībai. Kad vien tas ir iespējams, tajā jābūt ietvertam sociāli iekļaujošākam risinājumam, piemēram, informācijas izplatīšana pieejamos formātos, ko var izmantot arī sabiedrības locekļi ar invaliditāti.

Šis ir posms, kurā valsts sektors vislabāk var noteikt sociālos standartus, kurus var palīdzēt nodrošināt iepirkums. Tam ir nepieciešams, lai tie tiktu ietverti no "klienta puses", no politikas veidotājiem praktizējošajām personām, lai:

- aktīvi meklētu iespējas veicināt sociālos standartus;
- nodrošinātu, ka šīs iespējas ir saistītas ar līguma priekšmetu un ir rentablas;
- uzmanību koncentrētu uz nepieciešamajiem rezultātiem;

- radītu elastīgumu, kas atvieglotu prasību maiņu projekta darbības mūža laikā³³;
- noteiktu pakalpojumu, darbu vai iegūstamo izejvielu lietotāju visu kategoriju vajadzības.

Tādēļ, lai nodrošinātu efektivitāti, līgumslēdzējai iestādei ir funkcionāli jāapsver savas vajadzības, lai netiktu izslēgts neviens sociālais efekts.

2. Līguma priekšmeta definēšana

Kad līgumslēdzēja iestāde ir novērtējusi savas vajadzības, tā var vienkāršāk noteikt līguma priekšmetu. **'Līguma priekšmets ir par produktu, pakalpojumu vai darbu, ko līgumslēdzēja iestāde vēlas iegūt.** Definējot līguma priekšmetu, līgumslēdzējām iestādēm ir plaša izvēles brīvība saistībā ar to, ko tās vēlas iegūt, tostarp preces vai pakalpojumus, kas atbilst sociālajiem standartiem, ar nosacījumu, ka šādi sociālie standarti ir saistīti ar faktiskajām iegādājāmām izejvielām, pakalpojumiem vai darbiem (kas veido līguma priekšmetu).

Piemēri

- Pieejamības standarti personām ar invaliditāti var būt daļa no skolas būvēšanas darbu līguma priekšmeta, jo tie var būt daļa no darbu apraksta, ko līgumslēdzēja iestāde vēlas iegādāties, un var būt ar tiem saistīti.

No otras puses, to darbinieku darba apstākļi, kas būvē skolu, nedrīkst būt daļa no līguma priekšmeta, jo tie nav saistīti ar līguma priekšmetu, taču tikai veidā, kādā iepirkuma līgums tiks izpildīts. Tomēr, ņemot vērā noteiktus apstākļus, līguma izpildes noteikumos var tikt ietvertas prasības attiecībā uz darba apstākļiem.

- Pakalpojumu sniegšanas līgumos līgumslēdzēja iestāde līguma priekšmetā drīkst norādīt, ka sniegtajiem pakalpojumiem ir jāatbilst visu lietotāju kategoriju (tostarp sociāli nelabvēlīgu vai izslēgtu) vajadzībām.

* Visiem līguma izpildes noteikumiem, tostarp ar darba apstākļiem saistītajiem noteikumiem, jo īpaši ir jābūt saistītiem ar līguma izpildi, un pārredzamības labad tie ir iepriekš jāpublisko paziņojumā par konkursu. Plašāku informāciju skatiet sadaļā "Noteikumi, kas reglamentē līguma izpildes noteikumus".

³³ Ja šādas sākotnējā iepirkuma līguma izmaiņas bija paredzētas sākotnēji piedāvātajā līgumā vai tās attaisno kāds no Iepirkuma direktīvās uzskaitītajiem apstākļiem (konkrēti, Direktīvas 2004/18/EK 31. un 61. pants saistībā papildu piegāžu, pakalpojumu un būvdarbu piešķiršanu), un tās atbilst jebkuram no valsts papildu noteikumiem, kas varētu būt spēkā attiecībā uz šo jautājumu.

Piemēram, pieejamība bieži vien tiek iekļauta kā iegādājamo preču vai pakalpojumu īpašība. Šādas iegādes ir jāveic, neizmainot tirgu, t.i. neierobežojot vai netraucējot piekļuvi tam. Līguma priekšmeta noteikšanas procesa rezultāts parasti ir produkta, pakalpojuma vai darba pamatapraksts, taču var būt arī izpildes definīcijas formā.

No otras puses, aspekti, kas nav saistīti ar faktiskajām izejvielām, darbiem vai pakalpojumiem, ko līgumslēdzēja iestādes vēlas iegādāties, nedrīkst būt ietverti līguma priekšmetā.

Principā līgumslēdzēja iestāde **var brīvi definēt līguma priekšmetu jebkādā veidā, kas izpilda tās vajadzības**. Publiskā iepirkuma tiesību akti ir saistīti galvenokārt ar to, kā līgumslēdzēja iestādes iegādājas, nevis ko tās iegādājas. Šī iemesla dēļ neviena Iepirkuma direktīva neierobežo līgumu priekšmetus kā tādus.

Tomēr **brīvība definēt līgumu nav neierobežota**. Atsevišķos gadījumos konkrēta produkta, pakalpojuma vai darba izvēle var izmainīt publiska iepirkuma vienlīdzīgos konkurences apstākļus uzņēmumiem visā ES. **Ir nepieciešami daži piesardzības pasākumi**. Pirmkārt, šo piesardzības pasākumu pamatā ir fakts, ka TFEU noteikumi par diskriminācijas novēršanu, brīvību nodrošināt

pakalpojumus un preču brīvu kustību ir attiecināmi visos gadījumos, un tādēļ arī uz publisko iepirkumu līgumiem, kas nepārsniedz Iepirkuma direktīvās noteiktos minimumus vai noteiktus līgumu aspektus, kas nav skaidri noteikti šajās Direktīvās.

Praksē tas nozīmē, ka jebkurā gadījumā līgumslēdzējai iestādei ir jānodrošina, ka līgums neietekmēs piekļuvi tās valsts tirgum citiem ES ekonomikas dalībniekiem vai ekonomikas dalībniekiem no valstīm ar līdzvērtīgām tiesībām³⁴. Līgumos, kas ir saskaņā ar Iepirkuma direktīvām, diskriminācijas novēršanas princips neietver tikai tautību un stingri pieprasa vienlīdzīgu attieksmi pret visiem kandidātiem/pretdendentiem attiecībā uz visiem procedūras aspektiem.

Otrais piesardzības pasākums, kas tiek aplūkots nākamajā nodaļā, ir tāds, ka, saskaņā ar publiska iepirkuma noteikumiem, līguma definēšanai izmantotās tehniskās specifikācijas nedrīkst būt formulētas diskriminējošā veidā un tām ir jābūt saistītām ar līguma priekšmetu.

Turklāt esošie ES tiesību akti un valstu tiesību akti, kas ir sakritīgi ar ES tiesību aktiem par sociālajiem un citiem jautājumiem, arī var ierobežot vai ietekmēt izvēles brīvību saistībā ar līguma priekšmetu.

³⁴ Piemēram, operatori no valstīm, kam ir saistošs Pasaules Tirdzniecības organizācijas Valsts iepirkuma nolīgums.

3. Piekļuves uzlabošana iepirkuma iespējām

3.1. Piekļuves uzlabošana iepirkuma iespējām

Tomēr dažām pretendentu kategorijām piekļuves iegūšana publisko iepirkumu tirgum var būt sarežģītāka nekā citām (piem., MVU). Pircēji drīkst pievērst uzmanību šīm grūtībām, taču tiem nav atļauts dot priekšroku konkrētām pretendentu kategorijām. ES tiesību akti atļauj pircēju pozitīvu rīcību, taču ne pozitīvu diskrimināciju³⁵.

Tā vietā mērķis ir garantēt vienlīdzīgu konkurenci, lai pircēji piedāvātu mazāk pārstāvētiem uzņēmumiem tādas pašas iespējas konkurēt par publiskiem iepirkuma līgumiem kā citiem kvalificētiem piegādātājiem. Šādā veidā tiek veicināta konkurence, piesaistot vairāk uzņēmumu iepirkuma procesā. Var veikt dažādus pasākumus, tostarp:

- iedrošināt lielas organizācijas brīvprātīgi pievērst uzmanību piegādātāju daudzveidībai, nodrošinot vienlīdzīgas iespējas dažādiem piegādātājiem kā apakšuzņēmējiem un veicinot vienlīdzību un daudzveidību³⁶;
- stimulēt daudzveidīgu piegādātāju dalību, publicējot tiešo plānu galvenajām iepirkuma darbībām, nosakot apjomīgus līgumus, kas nākamo 12 mēnešu laikā tiks iesniegti;
- organizēt "pircēja iepazīšanas" pasākumus, kuros var piedalīties visi potenciālie kandidāti, lai iegūtu vairāk informācijas par līgumslēdzējas iestādes vajadzībām un politikas prioritātēm, un tādējādi uzlabotu iepirkuma procesa pārredzamību un pieejamību;
- izstrādāt uzņēmējdarbības atbalsta programmas, lai uzlabotu mazu un daudzveidīgu piegādātāju spējas un sniegtu ieteikumus par publiskā iepirkuma procesu.

Kas nav atļauts — piemēri

- Izņemot īpašus noteikumus saistībā ar aizsargātām darbnīcām* un aizsargātām nodarbinātības programmām, pircēji nedrīkst rezervēt līgumu izpildi konkrētām uzņēmumu kategorijām, jo tādējādi tiktu pārkāptas ES tiesību aktos noteiktās vienlīdzīgas attieksmes prasības.

Tomēr sociālo pakalpojumu jomā tas ir iespējams — izņēmuma gadījumos, ja tiek izpildīti noteikti īpaši nosacījumi, lai rezervētu konkrētu līgumu izpildi bezpeļņas ekonomikas dalībniekiem^{**}. Tam ir nepieciešami valsts tiesību akti, kas regulē šo īpašo darbību un nodrošina ierobežotu piekļuvi konkrētiem pakalpojumiem par labu bezpeļņas ekonomikas dalībniekiem. Tomēr visos šādos valsts tiesību aktos būtu iekļauts LESD 49. un 56. panta ierobežojums par pakalpojumu brīvu izveidi un brīvu kustību, un katrs no tiem būtu jāpamato. Pamatojoties uz Eiropas Savienības Tiesas judikatūru, šādu ierobežojumu var pamatot, it īpaši, ja tas ir nepieciešams un proporcionāli sadalīts konkrētu valsts sociālās labklājības sistēmai nepieciešamu sociālo mērķu sasniegšanai.

- Līgumslēdzēja iestāde nedrīkst ierobežot konkurenci, iesaistot tikai pretendentes, kam jau ir birojs noteiktā ģeogrāfiskajā apgabalā, taču līguma izpildes noteikumos var pieprasīt, lai veiksmīgais pretendents atvērtu filiāli vai biroju noteiktā apgabalā, ja tas ir attaisnojams līguma veiksmīgas izpildes nolūkos (piemēram, kompleksas būvniecības līguma koordinēšanai darbu veikšanas vietā).

* Kurām, savu īpašību dēļ, varētu nebūt iespējas līgumus iegūt parastajos konkurences apstākļos (skatiet III nodaļu, 3.2. sadaļu, "Piešķiršana aizsargātajām darbnīcām").

** Skatiet Tiesas 1997. gada 17. jūnija spriedumu lietā C-70/95 (Sodemare) [1997] ECR I-3395. Skatiet arī atbildi uz 2.7. jautājumu Komisijas dienestu darba dokumentā "Bieži uzdoti jautājumi par publiskā iepirkuma noteikumu piemērošanu vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem", kas ir pieejami vietnē: http://ec.europa.eu/services_general_interest/docs/sec_2007_1514_en.pdf.

³⁵ Izņemot Direktīvas 2004/17/EK 28. pantā un Direktīvas 2004/18/EK 19. pantā norādītos izņēmumus, kuri noteiktos apstākļos atļauj līgumus rezervēt aizsargātām darbnīcām vai sniegt iespēju šādus līgumus izpildīt aizsargātu nodarbinātības programmu ietvaros.

³⁶ Ņemot vērā, ka pozitīva diskriminācija ir aizliegta, līgumslēdzējas iestādes nevienā piešķiršanas posmā nedrīkst dot priekšroku pretendentiem, kas izmanto noteiktu piegādātāju vai apakšlīgumu slēdzēju klasi (piem., MVU). Tāpat līgumslēdzējas iestādes līguma izpildes noteikumos nedrīkst pieprasīt, lai noteikta daļa piegādātāju vai apakšlīgumu slēdzēju skaita būtu MVU vai kādas citas konkrētās klases.

Piemēri

Apvienotā Karaliste: Londonas padome (Greater London Authority — GLA) ir pieņēmusi lielākas daudzveidības veicināšanas politiku piegādātāju vidū no privātā sektora. Mērķis ir "vienlīdzīgi konkurences apstākļi", lai "mēs piedāvātu mazāk pārstāvētiem uzņēmumiem tādas pašas iespējas konkurēt par GLA grupas līgumiem kā citiem kvalificētiem piegādātājiem". GLA izšķir pozitīvu rīcību (kuru tā pieņem) un pozitīvu diskrimināciju (kuru tā noraida). GLA grupa ir sākusi savu iepirkuma procedūru pārskatīšanu, lai likvidētu šķēršļus MVU un daudzveidīgiem piegādātājiem, kas konkurē par tās līgumiem. Iepirkuma procedūras ir izstrādātas apjomīgiem līgumiem, lai pievērstu uzmanību piegādātāju daudzveidībai, nodrošinot vienlīdzīgas iespējas dažādiem piegādātājiem kā apakšuzņēmējiem un veicinot vienlīdzību un daudzveidību. GLA grupa regulāri pārbauga savus izdevumus saistībā ar MVU un citiem dažādiem uzņēmumiem, lai noteiktu tendences un nodrošinātu turpmāku ieguldījumu tām darbībām, kas ir vērstas uz tās iepirkuma procedūru uzlabošanu.

Ir uzsākta iepirkuma procedūru pārskatīšana, lai noteiktu MVU potenciālu piedāvāt cenas par līgumiem, un no esošajiem piegādātājiem tiek prasīts sniegt atsauksmes par GLA iepirkuma procedūrām, lai palīdzētu noteikt darbības, kas ir jāveic, lai tās kļūtu pieejamākas.

Turklāt, iesaistot London Development Agency (LDA), GLA grupa aktīvi saista savas iepirkuma procedūras ar uzņēmējdarbības atbalsta programmām, kas uzlabo mazu un dažādu piegādātāju spējas piedāvāt cenas par valsts sektora līgumiem. Šis process var uzlabot uzņēmumu iespējas iegūt GLA grupas līgumus un nodrošināt GLA grupai konkurētspējīgāku to piegādātāju pamatu, kas piedāvā cenas par darbu.

Īrija. Īrijā InterTrade programma Go-Tender bija paredzēta, "lai izveidotu starpvalstu uzņēmējdarbības iespējas maziem un vidējiem uzņēmumiem salu valstu publisko iepirkumu tirgū, nodrošinot rūpīgi atlasītus reģionālos seminārus". Programmas mērķis bija uzlabot piegādātāju informētību, it īpaši par starpvalstu līgumiem, un izveidot starpvalstu iespējas maziem un vidējiem uzņēmumiem salu valstu publisko iepirkumu tirgū, sniegt zināšanas maziem un vidējiem uzņēmumiem par valsts sektora tirgu visā salā, attīstīt prasmes, kas ir nepieciešamas, lai iegūtu valsts sektora darbu abās jomās, un nodrošināt pieredzējušu individuālu atbalstu cenu piedāvāšanas par darbu procesā. Pēdējo trīs gadu laikā prezentācijas tika izveidotas 30 semināros, ko apmeklēja vairāk nekā 400 MVU piegādātāji. Daudzi no šiem piegādātājiem turpināja veiksmīgi konkurēt par valsts sektora līgumu iegūšanu Īrijā, Ziemeļīrijā un visā Eiropā.

* ITC-SDO "Pētījums par sociālo apsvērumu ietveršanu publiskajā iepirkumā Eiropas Savienībā", 2008. gada 21. jūlijs.

- Iedalot līgumus daļās, acīmredzami atvieglo piekļuvi maziem un vidējiem uzņēmumiem gan kvantitatīvā (apjoms var labāk atbilst MVU ražošanas spējai), gan kvalitatīvā (daļu saturs var vairāk atbilst MVU specializācijām) ziņā. Tas ir iespējams, ja līgumi netiek iedalīti sīkāk ar mērķi izvairīties no iepirkuma direktīvu piemērošanas³⁷.

Piemērs

Francija: lai piesaistītu plašāko iespējamo konkurenci, vispārējs noteikums ir piešķirt līgumus atsevišķās daļās. Tomēr līgumslēdzējas iestādes brīvi var piešķirt vispārējus līgumus, ja tās uzskata, ka iedalīšana daļās var ierobežot konkurenci vai tehniski apgrūtināt vai sadārdzināt līguma izpildi, vai ja līgumslēdzējai iestādei nav atļauts koordinēt līguma izpildi.

³⁷ Direktīvas 2004/18/EK 9. panta 3. un 5. punkts un Direktīvas 2004/17/EK 17. panta 2. un 6. punkts.

3.2. Piešķiršana aizsargātajām darbnīcām

Tomēr Iepirkuma direktīvas³⁸ ietver precīzi formulētu noteikumu, kas atļauj Dalībvalstīm “paturēt tiesības piedalīties publiska iepirkuma līgumu piešķiršanas procedūrās” aizsargātām darbnīcām vai “nodrošināt šādu līgumu izpildi aizsargātu nodarbinātības programmu kontekstā”.

Skaidrojums ir tāds, ka “aizsargātas darbnīcas un aizsargātas nodarbinātības programmas efektīvi veicina to cilvēku integrāciju un reintegrāciju darba tirgū, kam ir invaliditāte. Šādas darbnīcas tomēr var nebūt spējīgas iegūt līgumu slēgšanas tiesības normālos konkurences apstākļos³⁹”. Tāpēc ir lietderīgi atļaut Dalībvalstīm piešķirt priekšrocības, lai ļautu šādām darbnīcām pastāvēt, nekonkurējot ar citiem ekonomikas dalībniekiem.

Saskaņā ar iepriekš minētajiem Iepirkuma direktīvu noteikumiem šāda rezervācija ir atļauta tikai konkrētos apstākļos:

- jebkuru šādu rezervāciju ir jāierosina Dalībvalstīm, izmantojot tiesību aktus, un valsts iestādes to nedrīkst pieņemt *šim speciālajam mērķim*, ja nepastāv valsts tiesību akti, kas atļauj šādu rezervāciju;
- vismaz 50% darbinieku šādās aizsargātās darbnīcās vai aizsargātās nodarbinātības programmās ir jābūt personām ar invaliditāti;
- ņemot vērā darbinieku invaliditātes veidu un nopietnību, attiecīgie darbinieki nedrīkst veikt darbus normālos apstākļos.

Ja Dalībvalstis izmanto šos noteikumus, līguma paziņojumā ir jābūt tam norādītam, un iepriekšējos informatīvos paziņojumos (IIP) un iepirkuma paziņojumos ir jāietver priekšrocību apmērs⁴⁰.

Piemēri

Vācija: 2005. gada 10. maija Federālajā lēmumā par līgumiem darbnīcām invalīdiem pieprasa, lai Federālās iepirkuma aģentūras daļu sava budžeta rezervētu līgumiem, ko var piešķirt darbnīcām, kurās strādā darbinieki ar invaliditāti. Tas var ietvert arī apjomīgus piegādes un pakalpojumu līgumus. Piedalīties var tikai darbnīcās, kurās strādā darbinieki ar invaliditāti. Tomēr šīm darbnīcām ir jāpabeidz iepirkuma procedūras un jāiesniedz ekonomiski stabili cenu piedāvājumi. Turklāt līgumslēdzējām iestādēm ir jāizpilda vispārējās iepirkuma pasūtījuma pārredzamības prasības. Daudzās municipalitātēs ir iepirkuma politika ar priekšrocībām darbiniekiem ar invaliditāti. Šīs darbnīcas bieži vien daļēji vai pilnībā pieder municipalitātēm, kas piešķir iepirkuma līgumus.

Francija: Francijas *Code du travail* (Darba kodeksa) L323-1. pants pieprasa, lai privāta un valsts sektora darba devēji (ar vairāk nekā 25 darbiniekiem) piešķirtu vismaz 6% no saviem darbiem personām ar invaliditāti. Saskaņā ar Kodeksa L323-8. pantu darba devēji, it īpaši iepirkuma aģentūras, var daļēji izpildīt šo prasību, piešķirot līgumus uzņēmumiem, kas atbalsta darba nodrošināšanu personām ar invaliditāti. Publiska iepirkuma kontekstā tas sastāvēs no konkrētu līgumu rezervēšanas iestādēm, kurās saskaņā ar Direktīvas 2004/18/19. pantu vairāk nekā 50% no nodarbinātā personāla ir personas ar invaliditāti.

* Apstākļi, kādos līgumslēdzējas iestādes ir tiesīgas rezervēt līgumus darbnīcām, kur strādā personas ar invaliditāti, ir noteikti Direktīvas 2004/18/EK 19. pantā un Direktīvas 2004/17/EK 28. pantā.

³⁸ Direktīvas 2004/17/EK 28. pants un Direktīvas 2004/18/EK 19. pants attiecas uz “aizsargātām darbnīcām” un “aizsargātām nodarbinātības programmām”, kur “lielākā daļa attiecīgo darbinieku ir invalīdi”. Dažādās dalībvalstīs šādu subjektu nosaukumi var atšķirties. Ir jāatzīmē, ka Direktīvas 2004/17/EK 28. pants un Direktīvas 2004/18/EK 19. pants ir spēkā **visiem līdzīgiem subjektiem (neatkarīgi no nosaukuma)**, ja vien (a) vismaz 50% attiecīgā subjekta darbinieku ir invalīdi un (b) tas atbilst pārējiem nosacījumiem, kas noteikti iepriekš minētajos pantos.

³⁹ Direktīvas 2004/18/EK 28. apsvēruma un Direktīvas 2004/17/EK 39. apsvēruma.

⁴⁰ Direktīva 2004/18/EK, VII pielikums, un Direktīva 2004/17/EK, XIII pielikums: PIN un paziņojumā par konkursu ir jānorāda, ja piemērojams, “vai līgums ir ierobežots attiecībā uz aizsargātām darbnīcām un vai tā izpilde ir ierobežota saskaņā ar aizsargāta darba programmām”.

Vajadzību noteikšana un iepirkuma plānošana — ĪSUMĀ

Individuālās iepirkuma procedūrās:

- nosakiet līgumslēdzēja iestādes vajadzības un atbilstoši tās izsakiet;
- apsveriet, kā un kādā apmērā iespējamie sociālās politikas mērķi vai pienākumi ietilpst šajā iepirkumā;
- piemērojiet pieejamības un rentabilitātes testus, tostarp to priekšrocību un izmaksu novērtēšanu, kas rodas, iepirkumu izmantojot sociālu mērķu īstenošanai;
- nosakiet līguma priekšmetu un kādā apmērā sociālie mērķi ir jānorāda (vai kādā apmērā tos drīkst norādīt) kā daļa no līguma priekšmeta;
- uzlabojiet piekļuvi iepirkuma iespējām, nodrošinot vienlīdzīgas konkurences apstākļus, lai piegādātājiem no mazāk pārstāvētiem uzņēmumiem būtu tādas pašas iespējas konkurēt par publiska iepirkuma līgumiem kā citiem kvalificētiem piegādātājiem (ar nosacījumu, ka šādā veidā netiek īstenota “pozitīva diskriminācija”);
- apsveriet, kā vislabāk informēt par līgumslēdzēja iestādes politiku ārpusaulei, nodrošinot optimālu pārredzamību potenciālajiem piegādātājiem vai pakalpojumu sniedzējiem un pilsoņiem, kuriem līgumslēdzēja iestāde sniedz pakalpojumus.

IV. Līgums

A. Līguma prasību definēšana

1. Tehnisko specifikāciju izstrādāšana

Kad līgumslēdzēja iestāde ir definējusi līguma priekšmetu, tai ir tas jāizskaidro detalizētās izmērāmās tehniskās specifikācijās, ko var piemērot tieši publiska iepirkuma procedūrā.

Tāpēc tehniskajām specifikācijām ir trīs funkcijas:

- tajās ir aprakstītas iepirkuma prasības, lai uzņēmumi var izlemt, vai ir ieinteresēti. Šādā veidā tie nosaka konkurences līmeni;
- tās sniedz izmērāmas prasības, pēc kurām piedāvājumus var novērtēt;
- tās atbilst minimālajiem atbilstības kritērijiem. Ja tās nav skaidras un pareizas, nenovēršami tiks iegūti nepiemēroti piedāvājumi. Piedāvājumus, kas neatbilst tehniskajām specifikācijām, ir jānoraida.

Saskaņā ar ES publiska iepirkuma noteikumiem līgumslēdzēja iestāde drīkst novērtēt vai salīdzināt pretendentu piedāvājumus tikai attiecībā pret tehniskajās specifikācijās minētajām prasībām. Līgumslēdzēja iestāde drīkst arī izvērtēt tikai pretendentu kompetenci nodrošināt specifikācijās minēto. Specifikācijas tiek izdotas iepirkuma procesa sākumā, tāpēc iestādēm ir jānodrošina pareizas prasības pirmajā reizē.

Tehniskajām specifikācijām ir jābūt **saistītām ar līguma priekšmetu**. Prasības, kas nekādā veidā nav saistītas ar produktu vai pakalpojumu, piemēram, prasība, kas ir saistīta ar veidu, kādā saistības tiek pārvaldītas, nav tehniskas specifikācijas no lēpirkuma direktīvu viedokļa. Tā, piemēram, prasības saistībā ar personāla pieņemšanu darbā no konkrētām grupām (personas ar invaliditāti, sievietes u.c.) netiek kvalificētas kā tehniskas specifikācijas. Arī zīmogi saistībā ar uzņēmuma "sociālo nodrošinājumu" nevar uzskatīt par "tehnisku specifikāciju" no lēpirkuma direktīvu viedokļa.

Turklāt lēpirkuma direktīvas paredz, ka tehniskās specifikācijas **nedrīkst samazināt konkurenci**⁴¹, tām ir jābūt **pārredzamām**⁴² un **nedrīkst diskriminēt** iespējamās līgumslēdzējus no valstīm, kas nav līgumslēdzējas iestādes Dalībvalsts⁴³.

Kas ir atļauts — daži piemēri

- Darbu līgumā drīkst pieprasīt veikt pasākumus, lai nenotiktu negadījumi darba vietā, un īpašus nosacījumus bīstamu produktu uzglabāšanai, lai aizsargātu darbinieku veselību un garantētu drošību.
- Pieprasīt produktu atbilstību konkrētām ergonomiskām īpašībām, lai nodrošinātu piekļuvi visām lietotāju kategorijām, tostarp personām ar invaliditāti*.

Kas nav atļauts — daži piemēri

- Pieprasīt, lai līgumdarba saziņas centrs, kas nodrošina atbalstu tiešsaistē un pa tālruni (ko likumīgi varētu nodrošināt no jebkuras atrašanās vietas), atrastos noteiktā pilsētā.
- Izsniegt specifikācijas dzīvojamo ēku pārvaldības līgumam, taču pēc tam atlasīt pretendentus, pamatojoties uz to, ka nākotnē tie varētu iegādāties šīs ēkas, ja iestāde izlemtu privatizēt šīs dzīvojamās ēkas.

* Skatiet Direktīvas 2004/18/EK 23. pantu un Direktīvas 2004/17/EK 34. pantu.

⁴¹ Direktīvas 2004/18/EK 23. panta 2. punkts.

⁴² Direktīvas 2004/18/EK 23. panta 1. punkts.

⁴³ Direktīvas 2004/18/EK 23. panta 3. punkts.

2. Uz izpildi balstītu vai funkcionālu specifikāciju izmantošana

Iepirkuma direktīvas skaidri atļauj līgumslēdzējām iestādēm izvēlēties specifikācijas, kuru pamatā ir tehniskie standarti vai izpildes/funkcionālās prasības⁴⁴. Uz izpildi balstītā/funkcionālā pieeja parasti atļauj plašākas tirgus radošuma iespējas un atsevišķos gadījumos var izaicināt tirgu izstrādāt novatoriskus tehniskus risinājumus. Ja līgumslēdzēja iestāde izvēlas šo pieeju, tai nav jānosaka ļoti detalizētas tehniskās specifikācijas.

Iespēja definēt tehniskās specifikācijas izpildes vai funkcionālo prasību izteiksmē ļauj līgumslēdzējām iestādēm meklēt novatoriskus risinājumus, kas ir vairāk piemēroti viņu vajadzībām. Piemēram, noteikta produkta pieejamības prasības drīkst definēt, nosakot ļoti detalizētus tehniskos standartus vai nosakot standartus, pamatojoties uz funkcionālās pieejamības prasībām. Otrā opcija var darboties kā stimuls ekonomikas dalībniekiem, lai piedāvājumos ierosinātu novatoriskus risinājumus.

Tās tirgū pieejamās opcijas, kas attiecas uz izpildes specifikācijām, var būtiski atšķirties, tāpēc līgumslēdzējai iestādei ir jāpārlicinās, ka tās specifikācijas ir pietiekami skaidras, lai atļautu veikt atbilstošu un attaisnojamu novērtēšanu.

Iespējams, būs jāņem vērā plašāki sociālie jautājumi apjomīgākos vai kompleksākos projektos, taču neskatoties uz projekta apmēru, specifikācijām ir jābūt:

- ar konkrētu aprakstu par nepieciešamo rezultātu un iznākumu, un jāiedrošina pretendētus izmantot viņu prasmes un pieredzi izdomāt risinājumus;

- pietiekami plašām, lai atļautu pretendentiem paaugstināt vērtību, taču ne tik plašām, lai tie justos pakļauti riskam, ko ir grūti aprēķināt, un tāpēc paaugstinātu cenas;
- saistītām ar līguma priekšmetu, taču ņemot vērā attiecīgos politikas mērķus, tostarp pārnozaru politikas un juridiskās saistības, un tirgus zondēšanu par to, ko nozare var piegādāt.

3. Variantu izmantošana

Dialogs ar potenciālajiem pretendentiem pirms specifiku noformēšanas var palīdzēt noteikt iespējas vienlīdzīgu iespēju un ilgtspējas veicināšanai. Šīs diskusijas var noteikt prasību vislabāko apmēru, lai tās būtu komerciāli dzīvotspējīgas, veidojot saprātīgas vienošanās par riska nodošanu un pārvaldīšanu. Var palīdzēt arī pašreizējo pakalpojumu salīdzināšana ar citviet sniegtajiem. Izmantojot šīs metodes, ir jāizvairās no priekšrocību nodrošināšanas kādam konkrētam piegādātājam.

Pat pēc šādas tirgus izpētes pastāv iespēja, ka līgumslēdzēja iestāde joprojām nebūs pārliecināta, kā vislabāk integrēt sociālos standartus noteiktās tehniskās specifikācijās. Ja tā notiek, varat prasīt potenciālajiem pretendentiem iesniegt sociāli atbildīgus variantus. Tas nozīmē, ka līgumslēdzējai iestādei ir jānosaka iegādājamā produkta tehnisko specifiku minimāls apjoms, kas tiks attiecināts gan uz neitrālu piedāvājumu, gan uz tā sociāli atbildīgo variantu. Otrajā gadījumā līgumslēdzēja iestāde tehniskajām specifikācijām pievienos sociālu dimensiju⁴⁵.

Kad cenu piedāvājumi ir iesūtīti, līgumslēdzēja iestāde var tos visus salīdzināt (gan neitrālos, gan sociāli atbildīgos

⁴⁴ Direktīvas 2004/18/EK 23. panta 3. punkts.

⁴⁵ Šo sociālo dimensiju, protams, ir jāsaista ar līguma priekšmetu (t.i., faktiskajām piegādēm, pakalpojumiem vai būvdarbiem, ko līgumslēdzēja iestāde vēlas iegādāties), un tai ir jāatbilst visiem ES noteikumiem un principiem, kas piemērojami publiskā iepirkuma tehniskajām specifikācijām.

cenu piedāvājumus), pamatojoties uz vienādiem atlasē kritērijiem. Tādēļ līgumslēdzēja iestāde var izmantot variantus, lai atbalstītu sociālos standartus, atļaujot standarta risinājumu un sociālo opciju salīdzināšanu (pamatojoties uz vienādām standarta tehniskajām prasībām). Uzņēmumi var brīvi izteikt piedāvājumus, pamatojoties uz standarta risinājumu vai variantu, ja līgumslēdzēja iestāde nav norādījusi citādi.

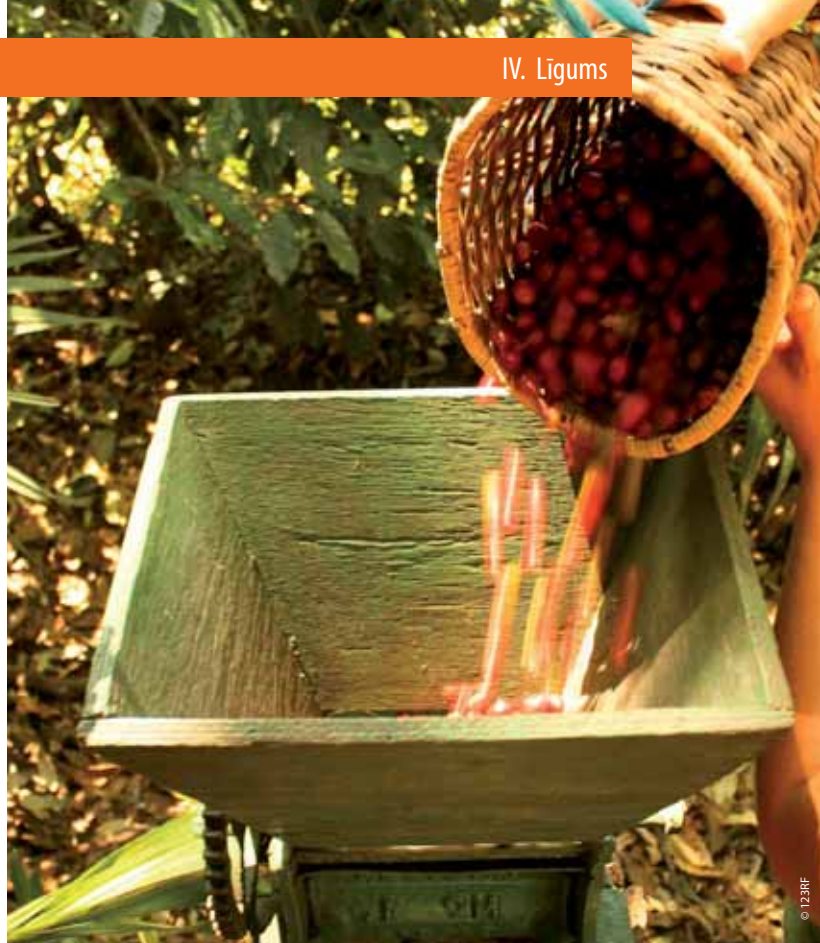
Lai līgumslēdzēja iestāde varētu pieņemt variantus publiskā iepirkuma procedūrā⁴⁶, tai piedāvājuma iesniegšanas dokumentos ir iepriekš jānorāda:

- ka tiks pieņemti varianti;
- minimālās sociālās prasības, saskaņā ar kurām ir jābūt variantiem (piem., labāka sociālā izpilde);
- konkrētas prasības par variantu saglabāšanu cenu piedāvājumos (piemēram, atsevišķas aplokšnes, uz kuras ir norādīts variants, pieprasīšana vai norādīšana, ka variantu drīkst iesniegt tikai kopā ar neitrālu cenu piedāvājumu).

Pircēji, kas atļauj variantus, var salīdzināt neitrālos piedāvājumus ar sociāli atbildīgajiem variantiem (pamatojoties uz vienādiem atlasē kritērijiem) un novērtēt pretendenta piedāvājumus attiecībā uz papildu ieguvumiem, lai sasniegtu sociālos standartus un izlemtu, vai to cena ir pieņemama.

Piemērs

Viens piemērs ir ēdināšanas pakalpojumu iepirkums valsts administrācijai, kur līgumslēdzēja iestāde papildus neitrālajam (standarta) piedāvājumam drīkst uzaicināt piegādātājus prezentēt variantu, kurā būs ietverta sociāla dimensija (zemu kaloriju daudzumu saturoša, nesālīta un košera ēdiena sagatavošana, lai tas atbilstu jebkuras lietotāju kategorijas medicīniskajām vai reliģiskajām vajadzībām).

4. Sociālie zīmogi un ietekme uz ētisko tirdzniecību

Līgumslēdzēja iestāde, iespējams, vēlēšies iegādāties preces, kas veicina ilgtspējīgu attīstību (turpmāk tekstā — “ētiskas tirdzniecības preces”). Šajā gadījumā tā var ņemt vērā atbilstošus apsvērumus piedāvājumu konkursa specifikācijās, taču nevar pieprasīt, lai uz produkta būtu konkrēts ētiskas tirdzniecības zīmogs/sertifikācijas zīme⁴⁷, jo šādi tiktu ierobežota piekļuve līgumam par produktiem, kas nav sertificēti, taču atbilst līdzīgiem ilgtspējīgas tirdzniecības standartiem. Šis ir vispārējs princips, kas attiecas ne tikai uz ētiskas tirdzniecības zīmogiem, bet arī uz visiem zīmogiem, kas ir nepieciešami pirms ekonomikas dalībnieku vai to produktu sertifikācijas. Līdzīgi, līgumslēdzēja iestāde, kas vēlas iegādāties “bioloģiskus” produktus, nedrīkst pieprasīt specifisku ekoapzīmējumu, taču piedāvājumu konkursa dokumentos drīkst pieprasīt atbilstību noteiktiem bioloģiskās lauksaimniecības kritērijiem.

⁴⁶ Skatiet Direktīvas 2004/18/EK 24. pantu un Direktīvas 2004/17/EK 36. pantu.

⁴⁷ Attiecībā uz šo rokasgrāmatu “ētiskas tirdzniecības zīmogs/sertifikācija” ir jebkāda nevalstiska ar tirdzniecības saistīta ilgtspējas nodrošināšanas sistēma (piemēram, Fair Trade, Fairtrade, Max Havelaar, Utz, Rainforest Alliance un citas). Plašāku informāciju par godīgu tirdzniecību un citām ar tirdzniecību saistītām ilgtspējas nodrošināšanas sistēmām skatiet Komisijas paziņojumā COM(2009) 215, galīgā redakcija, 2009. gada 5. maijs “Ilgspējīgas attīstības veicināšana: godīgās tirdzniecības un nevalstisku ar tirdzniecību saistītu ilgtspējas nodrošināšanas sistēmu nozīme”, kas pieejams vietnē: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009DC0215:LV:NOT>.

- (a) Ilgtspējības prasības drīkst ietvert publiska iepirkuma tehniskajās specifikācijās, ja šie kritēriji ir saistīti ar attiecīgā līguma priekšmetu⁴⁸ un nodrošina atbilstību citiem atbilstošiem ES publiska iepirkuma noteikumiem⁴⁹ un vienlīdzīgas attieksmes un pārredzamības principiem.

Līgumslēdzēja iestāde, kas vēlas iegādāties ētiskas tirdzniecības preces, drīkst to darīt, definējot atbilstošus ilgtspējības kritērijus preču tehniskajās specifikācijās. Kad līgumslēdzēja iestāde ir izlēmusi par iepirkuma līguma priekšmetu (kādu vispārēja veida produktus iegādāties), tā var brīvi definēt šo produktu tehniskās specifikācijas⁵⁰. Tomēr prasībām ir jābūt saistītām ar produktu īpašībām vai izpildi (piem., pārstrādāts materiāls) vai produktu ražošanas procesu (piem., organiski audzēts).

Prasības saistībā ar to darbinieku darba apstākļiem, kas ir iesaistīti iegūstamo izejvielu ražošanas procesā, nedrīkst ņemt vērā tehniskajās specifikācijās, jo tās nav tehniskās specifikācijas Iepirkuma direktīvu izpratnē. Tomēr noteiktos apstākļos tās drīkst ietvert līguma izpildes noteikumus⁵¹.

Līgumslēdzējas iestādes, kas vēlas iegādāties ētiskas tirdzniecības preces, nedrīkst savu pirkumu tehniskajās specifikācijās vienkārši "izgriezt un ielīmēt" visas ētiskas tirdzniecības zīmoga/sertifikācijas zīmes tehniskās specifikācijas⁵² un piešķirt konkrētu ētiskas tirdzniecības zīmogu vai sertifikācijas zīmi. Tām ir jāaplūko visi ētiskas tirdzniecības zīmoga vai sertifikācijas zīmes apakškritēriji, un jāizmanto tikai tie, kas ir saistīti ar pirkuma priekšmetu. Līgumslēdzējas iestādes drīkst noteikt, kuri ētiskas tirdzniecības zīmogi/sertifikācijas zīmes tiek uzskatītas kā šos kritērijus izpildošas, taču tām ir vienmēr jāatļauj arī citi pierādījumu veidi. Pretendentiem jābūt iespējai izvēlēties pierādīt atbilstību definētajām prasībām, izmantojot atbilstošus ētiskas tirdzniecības zīmogu/sertifikācijas zīmes vai citus veidus.

- (b) **Līguma izpildes nosacījumos** drīkst ietvert arī ilgtspējības kritērijus (tostarp sociālos kritērijus), ja tie ir saistīti ar attiecīgā līguma izpildi⁵³ (piem., to darbinieku minimālā alga un labi darba apstākļi, kas ir iesaistīti līguma izpildē) un atbilst *mutatis mutandis* ar citām prasībām, kas ir minētas iepriekš punktā

Piemēri

Ja līgumslēdzēja iestāde vēlas iegādāties ētiskas tirdzniecības kafiju vai augļus, tā, piemēram, var iepirkuma līguma izpildes nosacījumos iekļaut noteikumu, kurā tiek pieprasīts, lai piegādātājs ražotājiem maksātu cenu, kas ļauj tiem segt ilgtspējīgas ražošanas izmaksas, piemēram, atbilstošas algas un darba apstākļus darbiniekiem, videi draudzīgas ražošanas metodes un ražošanas procesa un darba apstākļu uzlabojumi.

Vācija: Diseldorfas pilsēta.

Diseldorfas (Ziemeļreinā-Vestfālenē) Publiskā iepirkuma līguma (*Vergabeordnung für die Stadtverwaltung Düsseldorf*) punkts 7.3 par līguma izpildi paredz, ka: "nedrīkst iegādāties bērnu darba izmantošanas rezultātā iegūtus produktus. Neatkarīga sertifikācija (piemēram, Transfair zīmogs vai Rugmark zīmogs) var to pierādīt. Ja attiecīgajā ražošanā šāda sertifikācija nepastāv, ir iespējams pieņemt deklarāciju, pieņemot papildu līguma nosacījumus par darbu izpildi un Iepirkuma līguma papildu noteikumus attiecībā uz Izejvielu un pakalpojumu līgumiem."

⁴⁸ Saskaņā ar Direktīvas 2004/18/EK 53. pantu un Direktīvas 2004/17/EK 55. pantu.

⁴⁹ Plašāku informāciju skatiet sadaļā "Līguma prasību definēšana".

⁵⁰ Ņemiet vērā, ka tehniskās specifikācijas ir jādefinē nediskriminējošā veidā.

⁵¹ Skatiet tālāk (b) punktu par līguma izpildes noteikumiem ilgtspējas nodrošināšanas preču iepirkumiem kopā ar vispārīgo sadaļu "Noteikumi, kas reglamentē līguma izpildes noteikumus".

⁵² Noteiktas šo ētiskas tirdzniecības zīmogu/sertifikāciju specifikācijas nevar saistīt ar līguma priekšmetu. Šī iemesla dēļ to ievietošana konkursa noteikumos būtu pretrunā ar Iepirkuma direktīvu principiem.

⁵³ Līguma izpildes noteikumos iekļautie nosacījumi ne vienmēr ir jāsaista ar līguma priekšmetu, tie ir jāsaista tikai ar līguma izpildi.

(a), un, vispārīgāk, nosacījumiem, kas ir minēti šīs rokasgrāmatas sadaļā "Noteikumi, kas reglamentē līguma izpildes noteikumus".

5. Sociālo jautājumu ņemšana vērā ražošanas un apstrādes metodēs

Produkta izgatavošanas izejvielām un izgatavošanas procesam var būt būtiska loma tā sociālajā ietekmē. Saskaņā ar Iepirkuma direktīvām ražošanas metodes drīkst precīzi ņemt vērā, definējot tehniskās specifikācijas⁵⁴.

Piemērs

Publisko darbu līgumu tehniskajās specifikācijās drīkst būt ietvertas tehniskās prasības, lai izvairītos no negadījumiem būvlaukumā. Šādi pasākumi (kas var ietvert, piemēram, virziena rādītāju izvietošanu, nosacījumus bīstamu produktu uzglabāšanai vai maršrutus aprīkojuma transportēšanai) ir daļa no projekta, kas tiek izlikts piedāvājumu konkursam.

Līgumā ēdināšanas pakalpojumu iepirkšanai slimnīcai, lai uzlabotu pacientu labklājību, līgumslēdzēja iestāde tehniskajās specifikācijās drīkst pieprasīt, lai ēdiens būtu sagata-

vots saskaņā ar noteiktām metodēm, kas atbilst konkrētu pacientu kategoriju diētas un medicīniskajām prasībām.

Tomēr, tā kā visām tehniskajām specifikācijām ir jābūt saistītām ar līguma priekšmetu, līgumslēdzēja iestāde drīkst ietvert tikai sociālās prasības, kas arī ir saistītas ar līguma priekšmetu.

6. Invaliditāte un tehniskās specifikācijas

Iepirkuma direktīvas⁵⁵ paredz, ka līguma dokumentācijā noteiktajām tehniskajām specifikācijām ir jābūt saistībā ar to darbu, izejvielu un pakalpojumu pieejamības jautājumu, kas ir līguma priekšmets. Direktīvas 2004/18/EK 23.(1) pants nosaka, ka "ja iespējams, ... tehniskajām specifikācijām ir jābūt definētām tā, lai tiktu ņemti vērā pieejamības kritēriji attiecībā uz personām ar invaliditāti vai visaptverošu atbilstību". Kā tika izskaidrots iepriekš, obligātajām valsts prasībām, kas ir norādītas atbilstošos tiesību aktos par "pieejamību visiem", jābūt atspoguļotām līguma priekšmetā. Iepirkumu pārvaldniekiem obligāti ir jāpārzina šīs specifiskās valstu regulējošās prasības par pieejamību un visaptverošu atbilstību, un jāzina, ka tās tiek pilnībā ietvertas piedāvājumu konkursa dokumentos, pirmkārt, tehnisko specifikāciju veidā.

Piemērs

Itālija. Saskaņā ar Stanca Likumu visām publiskajām tīmekļa vietnēm obligāti ir jābūt pieejamām. Šajā Likumā ir noteiktas konkrētas prasības, kas ir jāizmanto tīmekļa vietņu publiskajā iepirkumā. "Lēmums, ar kuru tiek noteikti Likuma 4/2004 Tehniskie noteikumi", galvenokārt, sastāv no pielikumiem, kuros ir tehniskās tīmekļa pieejamības prasības, metodoloģija tīmekļa vietņu novērtēšanai un pieejamas aparatūras un programmatūras prasības. Primārie iedvesmas avoti šīm grupām bija W3C E-pieejamības iniciatīva (Web Accessibility Initiative) un pozitīvā pieredze saistībā ar ASV Rehabilitācijas likuma 508. sadaļu. Nacionālais publiskās administrācijas informātikas centrs (National Centre for Informatics in Public Administration — CNIPA) ir atbildīgs par augstas ietekmes valsts ICT iepirkuma piedāvājumu novērtēšanu, lai nodrošinātu, ka tie ietver arī tiesību aktos noteiktās pieejamības prasības. Likums 4/2004 piešķir atbildību par Likuma ieviešanas pārraudzību Ministru padomes prezidentūrai (Inovāciju un tehnoloģiju departaments) un CNIPA. 2006. gadā tika izvērtēti piecpadsmit apjomīgi iepirkuma projekti (€71 miliona vērtībā), lai novērtētu vai uzlabotu savu atbilstību Likumiem par pieejamību. Lielākā daļa no šiem projektiem, ko veica 10 dažādas centrālās administrācijas, koncentrējās uz tīmekļa vietņu un aparatūras iepirkumiem.

⁵⁴ Direktīvas 2004/18/EK VI pielikums un Direktīvas 2004/17/EK XXI pielikums.

⁵⁵ Direktīvas 2004/18/EK 23. panta 1. punkts un Direktīvas 2004/17/EK 34. panta 1. punkts.

Visām līgumslēdzējām iestādēm ir grūti būt ekspertiem visās sociālajās jomās. Līgumslēdzējām iestādēm ir svarīgi atcerēties, ka prakse dažās valstīs ārpus ES var atvieglot viņu darbu, izstrādājot pieejamības standartus. ASV Rehabilitācijas likuma 508. sadaļā tiek pieprasīts, lai Federālās līgumslēdzējas iestādes izmantotu pieejamības standartus savos publiskajos iepirkumos, un tas ir atbalsojies arī vairākās ES Dalībvalstīs un ietekmējis rūpniecisko praksi.

Eiropas Savienībā Eiropas Komisija ir izsniegusi divus standartizācijas mandātus, lai atbalstītu Eiropas pieejamības prasības produktu un pakalpojumu publiskajam iepirkumam informācijas un komunikāciju tehnoloģiju (IKT) jomā⁵⁶ un attiecīgi izveidoto vidi⁵⁷. Mandāta 376 pirmās fāzes rezultāti ir pieejami, un tie norāda standartus par pieejamību, kā arī dažādas metodes, lai novērtētu atbilstību ar šiem standartiem, iegādājoties IKT⁵⁸.

Līguma prasību definēšana tehniskajās specifikācijās — ĪSUMĀ

Izstrādājiet skaidri formulētas un precīzas tehniskās specifikācijas. Pārlicinieties, ka specifikācijas ir saistītas ar līguma priekšmetu, atspoguļo visas atbilstošās sociālās prasības un ir pārredzamas un nav diskriminējošas.

Veidojiet tās saskaņā ar citu līgumslēdzēju iestāžu "labāko pieredzi". Izmantojiet sakaru veidošanu kā informācijas iegūšanas un izplatīšanas veidu.

Izmantojiet uz izpildi balstītas vai funkcionālās specifikācijas, lai veicinātu novatoriskus sociāli atbildīgus piedāvājumus. Apsveriet iespēju ražošanas un apstrādes metodēs ņemt vērā sociālos jautājumus.

Ja neesat pārlicināts par sociāli atbildīgo produktu vai pakalpojumu faktisko pastāvēšanu, cenu vai kvalitāti, drikstat pieprasīt sociāli atbildīgus variantus.

Ja iespējams, apsveriet iespēju rezervēt līgumu aizsargātām darbnīcām vai nodrošināt, lai līgums tiktu īstenots aizsargātu nodarbinātības programmu kontekstā.

Pārlicinieties, ka ir iekļauti visi plānotie iznākumi — tos nedrīkst pievienot vēlāk procesa gaitā.

⁵⁶ Eiropas Komisijas izdots CEN, CENELEC un ETSI piešķirts pilnvarojums Eiropas [līmeņa] pieejamības prasību atbalstam attiecībā uz preču un pakalpojumu publisko iepirkumu ICT jomā, M/376 EN, 2005. gada 7. decembris.

⁵⁷ Eiropas Komisijas izdots CEN, CENELEC un ETSI piešķirts pilnvarojums Eiropas [līmeņa] pieejamības prasību atbalstīšanai attiecībā uz publisko iepirkumu apbūvētās vides jomā, M/420 EN, 2007. gada 21. decembris.

⁵⁸ Eiropas [līmeņa] pieejamības prasības attiecībā uz preču un pakalpojumu publisko iepirkumu ICT jomā (Eiropas Komisijas pilnvarojums M 376, 1. fāze); CEN/BT WG 185 un CLC/BT WG 101-5, ziņojums par "Atbilstības novērtēšanas sistēmas un shēmas pieejamības prasībām".

B. Piegādātāju, pakalpojumu sniedzēju un līgumslēdzēju atlase

Atlases kritēriji koncentrējas uz uzņēmumu spēju izpildīt līgumu, kuram tie iesniedz piedāvājumus. Iepirkuma direktīvas satur divas atlases noteikumu kopas: izslēgšanas kritērijus un noteikumus par tehnisko un ekonomisko spēju.

1. Izslēgšanas kritēriji

Iepirkuma direktīvas dod visaptverošu to gadījumu sarakstu, kuros kandidāta vai pretendenta personīgā situācija var to izslēgt no iepirkuma procedūras⁵⁹. Dažas šīs nepilnības var būt sociāla rakstura. Piemēram, kandidātus vai pretendētus var izslēgt:

- par sociālo iemaksu neveikšanu⁶⁰; vai
- ja ekonomiskās darbības subjekts "ir notiesāts ar galīgu spriedumu (kam ir *noņēmuma piespiedu izpilde* atbilstoši valsts likumdošanas normām) par pārkāpumu, kas ietekmē tā profesionālo darbību",⁶¹ vai "atzīts par vainīgu rupjos profesionālās darbības pārkāpumos (ko pierāda jebkuri līgumslēdzēju iestāžu uzrādītie līdzekļi)"⁶², pamatojoties uz jēdziena "rupji profesionālās darbības pārkāpumi" skaidrojumu valsts likumdošanā⁶³;

⁵⁹ Direktīvas 2004/18/EK 45. pants un Direktīvas 2008/17/EK 53. panta 3. punkts un 54. panta 4. punkts. Īpaši nopietnu kriminālnoziedzumu gadījumos pretendentu izslēgšana var būt pat obligāta.

⁶⁰ Direktīvas 2004/18/EK 45. panta 2. punkta e apakšpunkts.

⁶¹ Direktīvas 2004/18/EK 45. panta 2. punkta c apakšpunkts.

⁶² Direktīvas 2004/18/EK 45. panta 2. punkta d apakšpunkts.

⁶³ "Smags ar profesionālo darbību saistīts pārkāpums" vēl nav definēts Eiropas tiesību aktos vai ES judikatūrā. Šī iemesla dēļ dalībvalstīm šis jēdziens ir jādefinē savas valsts tiesību aktos un jānosaka, vai neatbilstība noteiktiem sociālajiem pienākumiem ir smags ar profesionālo darbību saistīts pārkāpums.

Kas ir atļauts — piemēri

- Izslēgt pretendentu, kas notiesāts ar spriedumu, kam ir *noņēmuma piespiedu izpilde*, par neoficiāla darba aizlieguma pārkāpšanu, ar darba veselību un drošību saistītas likumdošanas pārkāpšanu vai tādu likumu pārkāpšanu, kas aizliedz jebkāda veida diskrimināciju (etniskās piederības, dzimuma, invaliditātes, vecuma, seksuālās orientācijas, reliģiskās piederības dēļ utt.).
- Izslēgt pretendentu, kas nav ieviesis vienlīdzīgu iespēju politiku, atbilstoši tās dalībvalsts likumdošanas prasībām, kurā izveidota līgumslēdzēja iestāde, ja šāda neatbilstība likumdošanai attiecīgajā dalībvalstī klasificēta kā rupjš profesionālās darbības pārkāpums.

Kas nav atļauts — piemērs

- Izslēgt potenciālo pretendentu, pamatojoties uz pretendenta politiskajiem vai personīgajiem uzskatiem, kas nav saistīti ar profesionālo darbību.

2. Tehniskās iespējas⁶⁴

Atlases process ļauj līgumslēdzējām iestādēm novērtēt kandidāta spēju nodrošināt līgumā norādīto prasību izpildi. Iepirkuma direktīvas satur visaptverošu tehnisko iespēju atlases kritēriju sarakstu, kuru var piemērot izvēlēto kandidātu pamatošanai. Tādējādi atlases kritēriji, kas atšķiras no iepirkuma direktīvās norādītajiem, direktīvām neatbilst.

Piemērs

"Beentjes" lietā^{*} tiesa lēma, ka nosacījums, kas pieprasa algot ilgstoši nenodarbinātu cilvēku, nav saistīts ar pretendenta atbilstības pārbaudi, pamatojoties uz tā ekonomisko un finanšu situāciju un tā tehniskajām zināšanām un spējām (sprieduma 28.pants)**.

^{*} Eiropas Savienības Tiesas 1988. gada 20. septembra spriedums lietā 31/87.

^{**} Tomēr līguma izpildes noteikumos var iekļaut nosacījumu par ilgstoši nenodarbinātu cilvēku nodarbināšanu, ja šāda prasība atbilst piemērojamiem ES noteikumiem attiecīgajā izpildes posmā (plašāku informāciju skatiet sadaļā "Līguma izpilde").

⁶⁴ Šajā rokasgrāmatā netiek analizēti ekonomiskās un finanšu situācijas atlases kritēriji, jo, ņemot vērā pretendentu ekonomiskās un finanšu situācijas novērtēšanai nepieciešamo atsauču specifiku, tajos nav iespējams ietvert sociālos apsvērumus.

Turklāt atlases kritēriji nedrīkst būt diskriminējoši un tiem ir jābūt proporcionāliem un saistītiem ar līguma priekšmetu.

Lai konstatētu šādu saikni, sociālus apsvērumus tehniskās atlases kritērijos drīkst iekļaut **tikai tad, ja** līguma izpildei nepieciešamas noteiktas prasmes sociālajā jomā. Atkarībā no līguma priekšmeta līgumslēdzēja iestāde var izpētīt dažādus kandidāta tehnisko iespēju aspektus:

- Vai pretendējošajam uzņēmumam ir pašam savi darbinieki vai ir pieeja darbiniekiem ar zināšanām un pieredzi, kas nepieciešama līguma sociālo jautājumu risināšanai (piemēram, apmācīts personāls un noteikta vadības pieredze līgumam par bērnu aprūpi vai pieejamības jautājumos kvalificēti inženieri un arhitekti sabiedriskas ēkas būvniecībai)?
- Vai pretendējošajam uzņēmumam ir pašam savs vai ir pieejams sociālajai aizsardzībai nepieciešamais tehniskais aprīkojums (piemēram, veciem cilvēkiem piemērots aprīkojums līgumam par pansionāta vadīšanu)?
- Vai pretendējošajam uzņēmumam ir pieejamas atbilstošas tehniskās iespējas sociālo jautājumu risināšanai (piemēram, pieejamības prasību nodrošināšanai invalīdiem līgumā par datortehnikas iegādi)?

Pierādījumus par ekonomiskās darbības subjekta tehniskajām spējām var nodrošināt, izmantojot vienu vai vairākus no direktīvās⁶⁵ norādītajiem visaptverošajiem līdzekļiem, piemēram:

- pierādījumus par iepriekš izpildītajiem līgumiem, norādot iesaistāmos speciālistus vai tehniskās struktūras;
- aprakstu par izmantotajām tehniskajām iespējām un saistītajiem līgumslēdzēja veiktajiem pasākumiem;
- līgumslēdzēja darbinieku izglītības vai profesionālo kvalifikāciju (tas būs īpaši nozīmīgi līgumos, kuru sociālos mērķus var sasniegt tikai ar atbilstošu darbinieku apmācību);
- informāciju par pakalpojuma sniedzēja personāla sastāvu un vadošo darbinieku skaitu;
- informāciju par to līguma daļu, par kuru varētu tikt slēgti apakšlīgumi.

Ir jāpanāk līdzsvars starp līgumslēdzēja iestādes nepieciešamību pārliecināties par līgumslēdzēja spēju izpildīt līgumu un nepieciešamību izvairīties no lieku pienākumu uzlikšanas līgumslēdzējiem.

Piegādātāju, līgumslēdzēju un pakalpojumu sniedzēju izvēle — ĪSUMĀ

Izskatiet potenciālā līgumslēdzēja spēju izpildīt konkrēto līgumu. Izvirziet atlases kritērijus, pamatojoties uz visaptverošo sarakstu Iepirkuma direktīvās.

Vai līgums pieprasa sociālas spējas vai iespējas (piemēram, konkrētas prasmes, apmācības vai atbilstošu aprīkojumu līguma sociālo aspektu risināšanai)? Šajā gadījumā iekļaujiet sociālos kritērijus, lai parādītu tehnisko iespēju atbilstību līguma izpildei.

Tehnisko iespēju novērtēšanai jābūt saistītai ar kandidāta spēju izpildīt līgumu.

Vajadzības gadījumā ievērtējiet piegādātāja pieredzi līdzīgu līgumu izpildē saistībā ar izvirzītajiem sociālajiem standartiem. Apsveriet iespēju izslēgt pretendētus, ja spēkā ir Iepirkuma direktīvās minētie apstākļi, kas atļauj šādu izslēgšanu.

⁶⁵ Direktīvas 2004/18/EK 48. pants.

C. Līguma piešķiršana

1. Vispārīgie līguma piešķiršanas kritēriju sastādīšanas un līgumu piešķiršanas noteikumi

Sociālie līguma piešķiršanas kritēriji var tikt piemēroti, ja tie⁶⁶:

- ir saistīti ar līguma priekšmetu;
- nepiešķir līgumslēdzējai iestādei neierobežotu izvēles brīvību;
- ir tieši minēti paziņojumā par konkursu un piedāvājuma dokumentos; un
- atbilst Eiropas Savienības likumdošanas pamatprincipiem.

Lai izlemtu kurš ir labākais piedāvājums, līgumslēdzēja iestāde izvērtē piedāvājumu kvalitāti, izmantojot iepriekš noteiktus un izziņotus līguma piešķiršanas kritērijus. Iepirkuma direktīvu ietvaros līgumslēdzēja iestādei ir divas iespējas: tā var salīdzināt piedāvājumus tikai pēc cenas⁶⁷ vai izvēlēties piešķirt līgumu "ekonomiski izdevīgākajam" vai vērtīgākajam piedāvājumam, kas nozīmē, ka bez cenas vērā tiks ņemti arī citi līguma piešķiršanas kritēriji.

Tā kā "ekonomiski izdevīgākais piedāvājums" (EIP) vai vērtīgākais piedāvājums vienmēr apvieno divus vai vairāk apakškritērijus, tie var ietvert arī sociālos kritērijus. Piemēru saraksts Iepirkuma direktīvās⁶⁸, kas ļauj līgumslēdzēja iestādēm noteikt ekonomiski izdevīgāko piedāvājumu, ietver arī kvalitāti, cenu, tehniskās īpašības, estētisko un funkcionālo raksturojumu, sociālo raksturo-

jumu, vadības izmaksas, rentabilitāti, tehnisko apkopi, tehnisko palīdzību, piegādes datumu, piegādes termiņu un izpildes ilgumu.

Tā kā vērtīgāko piedāvājumu nosaka, pamatojoties uz dažādiem apakškritērijiem, līgumslēdzēja iestāde var izmantot vairākus paņēmienus šo apakškritēriju salīdzināšanai un izsvēršanai. Šie paņēmieni ietver matricu salīdzināšanu, svērto salīdzināšanu un "plusu/mīnusu" sistēmu. Līgumslēdzējas iestādes pienākums ir laicīgi norādīt un izziņot līguma piešķiršanas kritērijus un vidējo svērto lielumu katram no šiem kritērijiem, lai konkursa dalībniekiem tie būtu skaidri, gatavojot priekšlikumus.

Atsevišķie kritēriji, kas noteiks ekonomiski izdevīgāko vai labāko piedāvājumu, jāformulē tā, lai:

- tie attiektos uz iepirkuma līguma priekšmetu (kā aprakstīts tehniskajā specifikācijā).
- Tehniskās specifikācijas nosaka nepieciešamās izpildes līmeni (piemēram, pieejamības standarti tehniskajās specifikācijās). Līguma piešķiršanas posmā līgumslēdzēja iestāde var izlemt piešķirt papildu punktus jebkuram produktam vai pakalpojumam, kas pārsniedz minimālo atbilstības līmeni. Piemēram, ja tiek norādīta atsauce uz pieejamības standartu, piemēram, tīmeklim, standarta **UNE 139803** "Requisitos de accesibilidad para contenidos Web" (Spānija) gadījumā, atbilstība ir iespējama trīs līmeņos — A, AA vai AAA. Papildu punktus var piešķirt piedāvājumam, kas atbilst augstākajam līmenim.
- Tie ļautu vērtēt piedāvājumus, pamatojoties uz to ekonomiskajiem un kvalitātes kritērijiem, nosakot

⁶⁶ Plašāku informāciju par tālāk noteiktajiem nosacījumiem skatiet nākamajā sadaļā "Piešķiršanas kritērijiem piemērojami nosacījumi konkursu vērtēšanā". Skatiet arī Direktīvas 2004/18/EK 1. un 2. apsvērumu un Direktīvas 2004/17/EK 1. un 9. apsvērumu.

⁶⁷ Līgumiem, kas ir piešķirti pēc zemākās cenas, citu piešķiršanas kritēriju (piemēram, kvalitātes vai sociālo apsvērumu) neņemšanu vērā zināmā mērā var kompensēt, līguma tehniskajās specifikācijās iekļaujot augstas kvalitātes standartus (lai piešķiršanas posmā tiktu ņemti vērā tikai piedāvājumi, kas atbilst visiem tehniskajās specifikācijās noteiktajiem kvalitātes standartiem) vai tehniskajās specifikācijās (ja sociālie apsvērumi ir saistīti ar līguma priekšmetu) vai līguma izpildes noteikumus (ja tie ir saistīti tikai ar līguma izpildi) iekļaujot sociālos apsvērumus (atkarībā no to veida).

⁶⁸ Direktīvas 2004/18/EK 46. apsvērumus un 53. pants.

Kas ir atļauts — piemēri

- Līgumā par invalīdu aprūpes nodrošināšanu, līguma piešķiršanas kritēriji var ņemt vērā prasības saistībā ar atbilstību katras lietotāja kategorijas īpašajām vajadzībām (piemēram, pakalpojuma pielāgošana lietotāju vecumam, dzimumam, sociālajām grūtībām utt.).
- Līgumā par darbinieku pieņemšanas pārbaudi un sabiedriskā sektora pakalpojumu iepirkumu līgumslēdzēja iestāde var lūgt pretendentiem nodrošināt, ka darbinieku pieņemšanas pārbaudes un pakalpojumi ir izveidoti un veikti veidā, kas nodrošina vienlīdzīgas iespējas visiem dalībniekiem, neatkarīgi no to vecuma, dzimuma un etniskās vai reliģiskās piederības.
- Līgumā par programmatūras vai aparatūras iepirkumu var tikt iekļauts līguma piešķiršanas kritērijs, kas saistīts ar piešķirto punktu skaitu pieejamības līmeņiem vai noteiktām pieejamības īpašībām, kas ierosinātas dažādām invalīdu grupām. Viens no šādiem kritērijiem var būt, piemēram, tas, vai produkts vai pakalpojums ir pieejams vājredzīgiem vai neredzīgiem cilvēkiem, cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem vai kurliem cilvēkiem, cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem vai cilvēkiem ar kustību un veiklības traucējumiem utt.

Kas nav atļauts — piemēri

- Izmantot līguma piešķiršanas kritērijus, kas saistīti ar to, ka līgumslēdzējs iegādājas vietējo aprīkojumu (piemēram, līgumā par slimnīcas būvniecību), lai stimulētu jaunu darba vietu veidošanos vietējā tirgū. Pirmkārt, šāds kritērijs nav saistīts ar līguma priekšmetu (slimnīcas būvniecību). Otrkārt, šis kritērijs ir diskriminējošs, jo piešķir nepamatotas priekšrocības pretendentiem, kas iegādājas savu aprīkojumu vietējā tirgū, attiecībā pret citiem pretendentiem, kas šo aprīkojumu iegādājas citur.
- Izmantot līguma piešķiršanas kritērijus, kas ieviesti pēdējā brīdī un nav iekļauti piedāvājuma dokumentos.
- Izmantot līguma piešķiršanas kritērijus, kas līgumslēdzējam iestādei piešķir nepamatotu rīcības brīvību. Piemēram, līgumā par IT aprīkojumu līguma piešķiršanas kritērijs, kas nosaka, ka pretendenti var saņemt no 1 līdz 20 punktiem par piedāvāto produktu pieejamības tehniskajām īpašībām, nenorādot parametrus vai lielumus, ko līgumslēdzēja iestāde ņems vērā, lai noteiktu precīzu piešķiramo punktu skaitu katrā gadījumā, var līgumslēdzējam iestādei piešķirt nepamatotu rīcības brīvību, izvērtējot piedāvājumu tehniskās īpašības.

kurš piedāvājums ir kopumā vērtīgākais naudas ieguldījums⁶⁹. Praktiski tas nozīmē, ka katram atsevišķajam līguma piešķiršanas kritērijam nav jānodrošina, ka līgumslēdzēja iestāde gūst priekšrocības ekonomiskā ziņā, bet kopumā līguma piešķiršanas kritērijiem (t.i., ekonomiskajiem un sociālajiem) jāļauj noteikt vērtīgāko naudas ieguldījumu.

1.1. Līguma piešķiršanas kritērijiem piemērojamie noteikumi piedāvājuma vērtēšanā

Iepirkuma direktīvas skaidri ļauj iekļaut sociālos apsvērumus piešķiršanas kritērijos. Šī likuma pamatā ir Eiropas Savienības Tiesas judikatūra. Pamatnoteikums par sociālajiem piešķiršanas kritērijiem izriet no lietas

C-513/99 ("Concordia Bus") un C-448/01 ("Wienstrom"), un iepirkuma direktīvām, kas tieši atsaucas uz šo spriedumu pirmo apsvērumu. Visiem līguma piešķiršanas kritērijiem jāatbilst četriem nosacījumiem, kas minēti sadaļas C 1 sākumā⁷⁰.

(a) Līguma piešķiršanas kritērijiem ir jābūt saistītiem ar līguma priekšmetu

Tas ir būtiski. Tā tiek nodrošināta saikne starp līguma piešķiršanas kritērijiem un līgumslēdzējas iestādes vajadzībām, kā tās noteiktas līguma priekšmetā. "Wienstrom lietā"⁷¹ Eiropas Savienības Tiesa sniedza sīkāku skaidrojumu par to, kā interpretēt saikni ar līguma priekšmetu.

⁶⁹ Skatiet Direktīvas 2004/18/EK 46. apsvērumu un Direktīvas 2004/17/EK 55. apsvērumu.

⁷⁰ Eiropas Savienības Tiesas spriedums lietā C-513/99. Šis spriedums ir spēkā ar vidi saistītajiem līguma piešķiršanas kritērijiem, bet tos pašus principus *mutatis mutandis* var piemērot publisko iepirkumu sociālajiem piešķiršanas kritērijiem.

⁷¹ Eiropas Savienības Tiesas spriedums lietā C-448/01.

Piemēri

“Wienstrom” lieta: šajā lietā Eiropas Savienības Tiesa lēma, ka konkursā par enerģijas piegādi kritērijs, kas pamatojās vienīgi uz saražotās elektroenerģijas apjomu, izmantojot atjaunojamus enerģijas avotus, kas pārsniedza līgumslēdzēja iestādes paredzamo patēriņu (kas bija līguma priekšmets), nevar tikt uzskatīts par saistītu ar līguma priekšmetu. Lai konstatētu šādu saikni ar līguma priekšmetu, kritērijam, kas saistīts ar saražotās elektroenerģijas apjomu, izmantojot atjaunojamus enerģijas avotus, būtu bijis jābūt saistītam tikai ar līgumslēdzējam iestādei efektīvi piegādāto elektroenerģijas apjomu.

Darbu līgums: Tāda līguma gadījumā, kas ietver sociālos apsvērumus, piemēram, būvniecības līgumā, kur līguma priekšmets ir skolas būvniecība, līguma piešķiršanas kritērijs, kas pamatojas uz to, cik daudz naudas līgumslēdzējs nodos vietējai kopienai ārpus līguma robežām, nav likumīgs, jo nav saistīts ar līguma priekšmetu.

(b) Līguma piešķiršanas kritērijiem jābūt konkrētiem un objektīvi izmērāmiem

Eiropas Savienības Tiesa lēma, ka pamatojoties uz tās iepriekšējiem spriedumiem, līguma piešķiršanas kritēriji nedrīkst būt tādi, kas līgumslēdzējam iestādēm piešķir neierobežotu izvēles brīvību. Izvēles brīvība ir jāierobežo, nosakot konkrētus, ar produktu saistītus un izmērāmus kritērijus vai, kā teikts Eiropas Savienības Tiesas spriedumā “pietiekami konkrētus un objektīvi izmērāmus” kritērijus. Sīkāku skaidrojumu Eiropas Savienības Tiesa deva, izskatot “Wienstrom” un “Concordia Bus” lietas⁷².

Piemēri**Konkrētu un objektīvu līguma piešķiršanas kritēriju trūkums “Wienstrom” lietā:**

“Wienstrom” lietā Eiropas Savienības Tiesa lēma, ka, lai pretendentiem nodrošinātu vienādas iespējas noteikt savu piedāvājumu nosacījumus, līgumslēdzējai iestādei jāformulē līguma piešķiršanas kritēriji veidā, kas “ļauj visiem saprātīgā mērā kompetentiem un vidēji rūpīgiem pretendentiem saprast tos vienādi”. Eiropas Savienības Tiesa norādīja uz vēl vienu elementu, kas nodrošina līguma piešķiršanas kritēriju skaidrību un izmērāmību, proti, līgumslēdzēja iestāde drīkst izvirzīt tikai tādas kritērijus, kas ļauj pretendentu sniegto informāciju verificēt.

Konkrēti un izmērāmi līguma piešķiršanas kritēriji “Concordia Bus” lietā:

“Concordia Bus” lietā pirms konkursa piedāvājumu izvērtēšanas Helsinku pašvaldība konkretizēja un publicēja sistēmu, kas paredzēja papildu punktu piešķiršanu, ja tiks piedāvāts noteikts trokšņa un emisijas līmenis”. Eiropas Savienības Tiesa uzskatīja, ka šī sistēma ir pietiekami konkrēta un izmērāma.

* Šajā gadījumā līgumslēdzēja iestāde nenoteica konkrētu periodu, kurā pretendentiem ir jāziņo par daudzumu, ko tās var piegādāt.

** Šajā gadījumā tika piešķirti arī papildu punkti “autobusu lietošanai ar slāpekļa oksīda emisiju zem 4 g/kWh (+2,5 punkti par autobusu) vai zem 2 g/kWh (+3,5 punkti par autobusu) un ar ārējo trokšņu līmeni zem 77 dB (+1 punkts par autobusu)”.

(c) Līguma piešķiršanas kritēriji ir iepriekš jāizziņo

Iepirkuma direktīvas nosaka, ka līgumu paziņojumos jānorāda, vai līgumslēdzēja iestāde gatavojas piešķirt līgumu, pamatojoties uz “zemāko cenu” vai “ekonomiski izdevīgāko piedāvājumu”. Otrajā gadījumā kritēriji, pēc kuriem tiks noteikts ekonomiski izdevīgākais piedāvājums, jānorāda paziņojumā vai vismaz konkursa dokumentos.

⁷² Abas šīs lietas attiecas uz līguma piešķiršanas kritērijiem, kas ir saistīti ar vidi, bet no tiem izrietošos principus *mutatis mutandis* var piemērot publisko iepirkumu sociālajiem piešķiršanas kritērijiem.

(d) Līguma piešķiršanas kritērijiem jāatbilst ES likumdošanai (tostarp LESD pamatprincipiem)

Šis pēdējais nosacījums, kas izriet no LESD un Iepirkuma direktīvām, nosaka, ka līguma piešķiršanas kritērijiem jāatbilst visiem ES likumdošanas pamatprincipiem.

Eiropas Savienības Tiesa tieši norādīja uz to, cik būtisks ir diskriminācijas novēršanas princips, kas ir citu principu, tādu kā brīva pakalpojumu sniegšana un brīvība veikt uzņēmējdarbību, pamatā. Jautājums par diskrimināciju tieši tika izvirzīts "Concordia Bus" lietā⁷³.

Piemērs

Viens no iebildumiem, ko izvirzīja "Concordia Bus" bija tāds, ka Helsinku pašvaldības noteiktie kritēriji ir diskriminējoši, jo pašvaldības īpašumā esošais autobusu parks "HKL" ir vienīgais uzņēmums, kurā transportlīdzekļi ir apgādāti ar gāzes dzinējiem un var nodrošināt atbilstību prasītajam emisijas līmenim. Eiropas Savienības Tiesa lēma, ka apstākļi, ka vienu no līgumslēdzēja iestādes noteiktajiem līguma piešķiršanas kritērijiem var apmierināt tikai neliels uzņēmumu skaits, pats par sevi nav diskriminējošs. Tāpēc, konstatējot diskriminācijas gadījumus, jāņem vērā visi lietas apstākļi.

1.2. "Papildu kritērijs"

Lietā C-225/98 Eiropas Savienības Tiesa lēma, ka līgumslēdzēja iestādes var piešķirt līgumu, pamatojoties uz apstākli, kas saistīts, piemēram, ar cīņu pret bezdarbu, ja šis apstāklis atbilst visiem ES likumdošanas pamatprincipiem, **bet tikai tad, ja iestādēm bijis jāizskata divi vai vairāki līdzvērtīgi piedāvājumi**. Konkrētā dalībvalsts šo apstākli uzskatīja par **papildu, neizšķirošu kritēriju** un izskatīja to tikai pēc piedāvājumu salīdzinājuma, pamatojoties uz citiem līguma piešķiršanas kritērijiem. Visbeidzot, Eiropas Savienības Tiesa paziņoja, ka šī līguma piešķiršanas kritērija, kas saistīts ar cīņu pret bezdarbu, piemērošana nedrīkst tieši vai netieši ietekmēt pretendētus no citām Eiropas Savienības dalībvalstīm, un tas skaidri jānorāda līguma paziņojumā tā, lai potenciālie līgumslēdzēji ir informēti par šāda nosacījuma esamību.

Tādēļ kritēriju, kas saistīts ar cīņu pret bezdarbu, (un citus kritērijus, kas nav saistīti ar līguma priekšmetu) līguma piešķiršanas posmā var ņemt vērā tikai kā "papildu kritēriju", lai izvēlētos starp diviem līdzvērtīgiem piedāvājumiem. Visiem citiem līguma piešķiršanas kritērijiem (izņemot papildu kritēriju) jābūt saistītiem ar līguma priekšmetu, kā norādīts Eiropas Savienības Tiesas 2001. gada lēmumā "Wienstrom lietā"⁷⁴ (skatīt iepriekš).

⁷³ Eiropas Savienības Tiesas spriedums lietā C-513/99.

⁷⁴ Eiropas Savienības Tiesas spriedums lietā C-448/01.

2. Rīcība “nesamērīgi lētu piedāvājumu” gadījumā

Iepirkuma direktīvas nosaka, ka gadījumā, ja līgumslēdzēja iestādes uzskata, ka konkrētam līgumam kāds piedāvājums ir nesamērīgi lēts, līgumslēdzēja iestāde, pirms tā var šo piedāvājumu noraidīt, lūdz paskaidrojumus. Direktīvas nosaka, ka šie paskaidrojumi cita starpā var attiekties uz atbilstību “noteikumiem, kas saistīti ar nodarbinātības aizsardzību un spēkā esošajiem darba apstākļiem vietā, kurā veicams darbs, pakalpojumus vai piegāde”⁷⁵. Tādējādi iepirkuma direktīvas tieši sasaista nesamērīgi lētu piedāvājumu jautājumu ar nodarbinātības aizsardzības un darba apstākļu jautājumiem. Dažas prakses, tostarp likumdošanā noteikto darba apstākļu neievērošana, var radīt *negodīgu* konkurenci.

Piemēri

Francija: “Ville d’Angers” ievēroja, ka uzkopšanas sektorā darbiniekiem ir smags darba grafiks. Tādā veidā piedāvājums, kas ir ekonomiski ļoti pievilcīgs, jo piedāvā mazāku darbinieku skaitu kā nepieciešams platības uzkopšanai, pamatojoties uz vidējiem aprēķiniem, tiks uzskatīts par nesamērīgi lētu un noraidīts, ja piedāvātājs nevar paskaidrot, kā tas spēs nodrošināt tik zemu cenu, nepārkāpjot nevienu no piemērojamajiem likumiem (piemēram, likumu, kas saistīts ar maksimālo darba stundu skaitu dienā).

Iepirkuma direktīvas nosaka procedūras, kas līgumslēdzējai iestādei jāveic pirms piedāvājuma noraidīšanas, pamatojoties uz tā nesamērīgi zemo cenu⁷⁶. Katrs gadījums jāizskata atsevišķi; nedrīkst būt automātiskas izslēgšanas; pretendentiem jābūt iespējai atspēkot tiem izvirzītos iebildumus; un jāievēro diskriminācijas novēršanas noteikumu.

Kas ir atļauts — piemērs

Pretendentu var izslēgt, ja izmeklēšanas gaitā, kas veikta atbilstoši iepriekš minētajiem iepirkuma direktīvu noteikumiem,^{*} atklājas, ka piedāvājums ir nesamērīgi lēts tā iemesla dēļ, ka pretendents neievēro piemērojamos noteikumus saistībā ar nodarbinātības aizsardzību, sociālo iemaksu veikšanu vai virsstundām, darba drošību un neoficiāla darba aizliegumu.

Kas nav atļauts — piemērs

Līgumslēdzēja iestāde nedrīkst automātiski un pilnīgi izslēgt piedāvājumu, kas atrodas zem norādītās visu saņemto piedāvājumu vidējās cenas proporcijas (piemēram, 80 %).

* Direktīvas 2004/18/EK 55. pants un Direktīvas 2004/17/EK 57. pants.

Līgumslēdzēja iestāde var rakstiski lūgt informāciju, ko tā uzskata par būtisku, lai spētu novērtēt nesamērīgi lētu piedāvājumu. Šī informācija var būt saistīta ar nodarbinātības aizsardzību un darba apstākļiem. Šādu informāciju var lūgt ne tikai pašam pretendētājam. Piemēram, darba apstākļu jautājumā šādu informāciju var lūgt arī arodbiedrībām. Tomēr, ja līgumslēdzēja iestāde informāciju iegūst no citiem avotiem, iepirkuma direktīvas pieprasa, lai līgumslēdzēja iestāde “pārbauda šo informāciju, konsultējoties ar pretendentu un ņemot vērā iegūtos pierādījumus”. Praktiskos noteikumus, kas attiecas uz šādu pārbaudi, reglamentē valsts likumdošana, ar to saprotot, ka šādi noteikumi ļauj pretendētājam paust savu nostāju.

Ja izmeklēšanā tiek konstatēts, ka piedāvājums ir nesamērīgi lēts, līgumslēdzēja iestāde var to noraidīt (bet iepirkuma direktīvas to nenosaka kā pienākumu). Neskatoties uz to, dalībvalstīs, kurās ir atbilstoši pieņemti tiesību akti, līgumslēdzējām iestādēm var būt pienākums šādus piedāvājumus noraidīt.

⁷⁵ Direktīvas 2004/18/EK 55. panta 1. punkta d) apakšpunkts un Direktīvas 2004/17/EK 57. panta 1. punkta d) apakšpunkts.

⁷⁶ Direktīvas 2004/18/EK 55. pants un Direktīvas 2004/17/EK 57. pants.

3. Noraidīto pretendentu informēšana

Pēc līguma piešķiršanas līgumslēdzējas iestādes pienākums ir sniegt atgriezenisko saiti pretendentiem. Tā var būt iespēja informēt noraidītos pretendētus kopumā

un īpaši saistībā ar līgumslēdzējas iestādes politiku attiecībā uz sociālajiem jautājumiem. Ja pretendents tika noraidīts daļēji dēļ tā neatbilstības sociālajiem kritērijiem, var sniegt ieteikumus, kas pretendentam palīdzētu būt veiksmīgam citreiz.

Līguma piešķiršana: piedāvājuma vērtēšana — ĪSUMĀ

Nosakiet līguma piešķiršanas kritērijus: ja tiek noteikti "ekonomiski izdevīgākā piedāvājuma" kritēriji, paredziet atbilstošus sociālos kritērijus kā kvalitātes standartu, kas lietojams, lai savstarpēji salīdzinātu sociāli atbildīgus piedāvājumus vai lai ieviestu sociālo elementu un piešķirtu tam noteiktu svaru.

Sociālajiem (kā arī ekonomiskajiem un vides) līguma piešķiršanas kritērijiem:

- jābūt saistītiem ar līguma priekšmetu;
- tie nedrīkst piešķirt līgumslēdzējai iestādei neierobežotu izvēles brīvību;
- jābūt tieši minētiem paziņojumā par konkursu un piedāvājuma dokumentos;
- jābūt atbilstošiem Eiropas Savienības likumdošanai (tostarp LESD pamatprincipiem: pārredzamībai, vienlīdzīgai attieksmei un diskriminācijas novēršanas principiem);
- jāļauj līgumslēdzējai iestādei noteikt vērtīgākā ieguldījuma piedāvājumu; un
- jāatbilst saistītajiem iepirkuma direktīvas noteikumiem.

Izvērtējiet, vai piedāvājums ir "nesamērīgi lēts" tā iemesla dēļ, ka pretendents pārkāpj sociālos standartus.

D. Līguma izpilde

Publiskā iepirkuma līgumiem vispirms jābūt izpildītiem atbilstoši visiem piemērojamajiem saistošajiem noteikumiem, tostarp sociālajiem un veselības noteikumiem. Ja līgumslēdzēja iestāde papildus vēlas, lai līgumslēdzējs īsteno papildu sociālos mērķus⁷⁷, to var norādīt līguma izpildes noteikumos.

Līguma izpildes noteikumi nosaka, kā izpildāms līgums. Sociālos apsvērumus līguma izpildes noteikumos var iekļaut, ja (i) tie ir saistīti ar līguma izpildi, (ii) tie ir publicēti līguma paziņojumā un (iii) tie atbilst Eiropas Savienības likumdošanai (tostarp LESD pamatprincipiem).

1. Noteikumi, kas reglamentē līguma izpildes noteikumus

Līguma izpildes noteikumi ir saistības, ko apstiprinātais pretendents uzņemas un kas ir saistītas ar līguma izpildi. Tādēļ principā ir pietiekoši, ja pretendenti savos piedāvājumos apņemas izpildīt šādus noteikumus gadījumā, ja tiem tiks piešķirts konkrētais līgums. Tādu pretendentu piedāvājumi, kas nav uzņēmušies šādas saistības, neatbilst līguma dokumentiem un tamdēļ nevar tikt pieņemti⁷⁸. Tomēr līguma nosacījumi nav jāizpilda, iesniedzot piedāvājumu.

Pieprasīto sociālo standartu ierakstīšana līgumā izskaidrotu valsts iestādes prasības. Rūpīga pieeja plānošanas un iepirkuma posmos ļaus konkrētāk formulēt šīs prasības, kas var ietekmēt darbības efektivitātes pārvaldību.

Lai gan līguma izpildes noteikumiem nevajadzētu ietekmēt līguma piešķiršanu konkrētam pretendentam, un

tie nav arī slēptas tehniskās specifikācijas, līguma piešķiršanas kritēriji vai atlases kritēriji, ir atļauts izvirzīt papildu līguma nosacījumus, kas nav specifikācijas, atlases kritēriji un līguma piešķiršanas kritēriji⁷⁹. Tie var ietvert sociālos un vides nosacījumus. Tādējādi, ja līgumslēdzēja iestāde vēlas, lai līgumslēdzējs sasniedz sociālus mērķus, kas nav saistīti ar specifikācijām, tas var izvirzīt papildu līguma nosacījumus. Tie attiecas tikai uz līguma izpildi.

Pretendentiem jāpierāda, ka to piedāvājumi atbilst tehniskajai specifikācijai, bet iepirkuma procedūras laikā nevar pieprasīt pierādījums par atbilstību līguma izpildes noteikumiem.

Turklāt līguma izpildes noteikumiem:

- jābūt saistītiem ar līguma izpildi;

Tas nozīmē, ka līguma izpildes noteikumiem jābūt saistītiem ar uzdevumiem, kas nepieciešami, lai saražotu preces/sniegtu pakalpojumus/veiktu darbus, kas norādīti piedāvājumā. Nosacījums netiks saistīts ar līguma "izpildi", ja tas, piemēram:

- pieprasa līgumslēdzējam algot noteiktu daudzumu personu ar invaliditāti cita līguma ietvaros⁸⁰ vai ierobežo to, ko līgumslēdzējs drīkst darīt cita līguma ietvaros;
- pieprasa līgumslēdzējam veikt finansiālu ieguldījumu, piemēram, cilvēkiem ar nelabvēlīgiem apstākļiem paredzēta centra būvēšana;
- pieprasa līgumslēdzējam darbu līgumā nodrošināt bērnu aprūpes pakalpojumus darbinieku bērniem. Šādi pakalpojumi nav saistīti ar uzdevumiem, ka nepieciešami darbu izpildei. Ja līgumslēdzēja iestāde vēlas iegādāties arī šādus pakalpojumus, tiem jābūt norādītiem konkursā.

⁷⁷ T.i., mērķi, kas pārsniedz piemērojamās obligātās likumdošanas norādītos un kas nav saistīti ar tehniskajām specifikācijām, atlases kritērijiem vai piešķiršanas kritērijiem.

⁷⁸ Eiropas Savienības Tiesas 1992. gada 22. jūnija spriedums lietā C-243/89 (Storebaelt) noteica, ka līgumslēdzējai iestādei ir jānoraida piedāvājumi, kas neatbilst konkursa nosacījumiem, lai nepieļautu principa par vienlīdzīgu attieksmi pret pretendentiem pārkāpšanu, kurš ir iepirkuma direktīvu pamatā.

⁷⁹ Lieta Beentjes, Eiropas Savienības Tiesas spriedums lietā 31/87.

⁸⁰ Tomēr prasība attiecīgā līguma izpildei (nevis citiem līgumiem) pieņemt darbā noteiktu proporciju darbinieku ar invaliditāti būtu saistīta ar attiecīgā līguma izpildi.

- publicētiem līguma paziņojumā

Lai arī līguma izpildes noteikumi ir ārpus līgumu piešķiršanas procedūras, tie skaidri jānorāda piedāvājumu konkursa paziņojumā. Pretendentiem jābūt informētiem par līgumā noteiktajām saistībām, lai to varētu atspoguļot piedāvātajās cenās⁸¹. Apstiprinātajam pretendentam ir jāuzņemas piedāvājumā izvirzītās saistības par līguma nosacījumu izpildi.

- atbilst Eiropas Savienības likumdošanai (tostarp LESD pamatprincipiem)

Piemēram, līguma nosacījumi nedrīkst kļūt par nepamatotu trūkumu potenciālajiem līgumslēdzējiem no citas valsts, jeb vispārīgāk, kļūt par pamatu nevienlīdzīgai attieksmei pret potenciālajiem pretendentiem. Tomēr ir tikpat būtiski, lai līguma nosacījumi atbilstu Eiropas Savienības likumdošanai kopumā, tostarp Eiropas Savienības sociālajai likumdošanai.

Visbeidzot, publiskā iepirkuma līgumi jebkurā gadījumā jāizpilda saskaņā ar piemērojamajiem noteikumiem, tostarp sociālajiem, darba un veselības noteikumiem.

2. Līguma izpildes noteikumos iekļauto sociālo apsvērumu piemēri

Direktīvas 2004/18/EC (ar nelielām atšķirībām direktīvā 2004/17/EC) apsvērumi⁸² sniedz piemērus sociālajiem apsvērumiem, kas var tikt iekļauti līguma izpildes noteikumos:

“Konkrēti to mērķis var būt arodapmācības veikšana uz vietas, tādu cilvēku nodarbināšana, kam ir sevišķas grūtības saistībā ar iekļaušanos, cīņa pret bezdarbu pieņemt darbā ilgstošus bezdarbniekus vai īstenot bezdarbnieku vai jauniešu apmācības pasākumus, panākt atbilstību Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) galvenajās konvencijās paredzēto noteikumu garam⁸³ ... un pieņemt darbā lielāku skaitu invalīdu”

Līguma izpildes noteikumi kopumā ir visatbilstošākais procedūras posms sociālo apsvērumu iekļaušanai saistībā ar līguma izpildē iesaistīto strādnieku nodarbinātību un darba apstākļiem⁸⁴.

⁸¹ Direktīvas 2004/18/EK 26. pants un Direktīvas 2004/17/EK 38. pants.

⁸² Direktīvas 2004/18/EK 33. apsvērumi un Direktīvas 2004/17/EK 44. apsvērumi.

⁸³ Iepirkuma direktīvās minētās galvenās SDO konvencijas ir astoņas galvenās SDO konvencijas, ko ratificējušas visas dalībvalstis (plašāku informāciju skatiet 11. zemsvītras piezīmē).

⁸⁴ Kā norādīts iepriekšējās sadaļās, iepirkumu direktīvu nozīmē līguma izpildē iesaistīto darbinieku darba apstākļi nav tehniskās specifikācijas vai atlases kritēriji. Turklāt — tā kā šādus sociālos apsvērumus ir sarežģīti saistīt ar līguma priekšmetu — parasti tos nebūtu iespējams iekļaut līguma piešķiršanas kritērijos (izņemot “papildu kritēriju” veidā, lai veidotu atšķirību starp diviem vienādiem pretendentiem, kā nolēma Eiropas Savienības Tiesa lietā C-225/98 un kā ir skaidrots sadaļā “Līguma piešķiršana”).

Komisijas 2001.gadā izdotais skaidrojošais paziņojums norāda, ka "Līgumslēdzējām iestādēm ir plašas iespējas līguma noteikumos iekļaut sociālos apsvērumus" un uzskaita "dažus piemērus papildu konkrētiem nosacījumiem, ko līgumslēdzēja iestāde var izvirzīt apstiprinātajam pretendentam". Tie ir:

- "Prasība pieņemt darbā bezdarbniekus vai izveidot apmācību programmas līguma izpildei;
- Prasība līguma izpildes laikā īstenot pasākumus, kas veicina vīriešu un sieviešu vienlīdzību vai etnisko vai rasu dažādību, vai nodrošina vienlīdzīgu pieeju invalīdiem;
- Prasība līguma izpildes laikā ievērot cilvēka pamattiesības (tādas kā piespiedu darba vai bērnu darbaspēka izmantošanas aizliegums), ko nodrošina SDO galvenās konvencijas, ciktāl šie nosacījumi jau nav iekļauti valsts likumdošanā;
- Prasība līguma izpildes laikā pieņemt darbā lielāku skaitu invalīdu nekā to prasa tās dalībvalsts tiesību akti, kurā līgums tiek izpildīts vai no kuras ir apstiprinātais pretendents."

Publiskie līgumi par darbiem un pakalpojumiem, kuros iespējams noteikt līguma izpildes veidu, līgumslēdzējai iestādei sniedz vislabāko iespēju līguma izpildes noteikumos iekļaut sociālos apsvērumus. Grūtāk šķiet paredzēt līguma noteikumus, kas saistīti ar veidu, kādā veicami piegādes līgumi, jo tādu noteikumu izvirzīšana, kas pieprasa izmaiņas citas dalībvalsts teritorijā reģistrēta uzņēmuma organizācijā, struktūrā vai politikā, var tikt uzskatīta par diskriminējošu vai nepamatotu tirdzniecības ierobežojumu.

Citi piemēri

Zviedrija: Zviedrijas Valsts ceļu administrācijas piešķirtie būvniecības līgumi satur standarta noteikumu, kas līgumslēdzējiem uzliek par pienākumu ievērot noteiktas (SDO galvenās) konvencijas, izpildot līgumus Zviedrijā. Tas pats noteikums pieprasa, lai līgumslēdzējs ievēro noteiktas ziņošanas prasības, kas izveidotas, lai pārbaudītu, vai līguma izpildē izmantotās preces un produkti ir ražoti drošā vidē atbilstoši minēto konvenciju noteikumiem. Preces, kas neatbilst šim noteikumam, jānomaina uz līgumslēdzēja rēķina. Līgumslēdzējam jānodrošina, ka apakšuzņēmēji ievēro tos pašus noteikumus. Par jebkuru šo sociālo noteikumu pārkāpumu līgumslēdzējs maksā sodu.

Apvienotā Karaliste: 2004.gadā Londonas transporta sistēmas operators "Transport for London" (TfL) aizsāka piecgādīgu 10 miljardu mārciņu vērtu investīciju programmu liela mēroga būvniecības projektu, tostarp "East London Line" dzelzceļa līnijas paplašināšanas, finansēšanai Londonā. Vienlīdzība un iekļaušana bija šīs programmas pamatvērtības un būtiska iepirkuma līgumu sastāvdaļa. Projekta "East London Line" (ELLP) vērtība bija 500 miljoni mārciņu par pamatdarbiem un 350 miljoni mārciņu par ritošo sastāvu un vilcienu apkopi.

Projekta stratēģija izvirzīja mērķi izmantot uzlabotos transporta savienojumus, lai stimulētu ekonomikas atjaunošanu paplašinājuma piegulošajos rajonos, kuru starpā bija vieni no trūcīgākajiem Londonas rajoniem. Šie rajoni ir mājvieta vairākām kultūras un ekonomikas ziņā atšķirīgām kopienām, kuras skāris augsts bezdarba līmenis un sociālā izslēgšana. Bija nepieciešams arī veicināt pozitīvas kopienas attiecības būvniecības posma laikā, lai samazinātu būvdarbu ietekmi un radīt pozitīvu vidi jaunā dzelzceļa darbībai. Ņemot vērā šos apstākļus, vienlīdzība un iekļaušana kļuva par diviem galvenajiem sociālajiem mērķiem. Tādēļ TfL pretendentiem izvirzīja noteiktas prasības, kas bija jāizpilda projekta izpildes laikā: projekta vienlīdzības politika, projektā iesaistīto darbinieku apmācība dažādības jautājumos un piegādātāju dažādības plāns (lai nodrošinātu to, ka dažādiem piegādātājiem ir iespēja pretendēt uz projektā izrietošajām apakšlīgumu iespējām). Šīs prasības tika iekļautas paziņojumā par konkursu un līguma noteikumos.

Sociālo prasību iekļaušana līguma noteikumos un nosacījumos jāsaskaņo ar iespēju praktiski pārraudzīt šīs prasības līguma izpildes laikā, lai neuzliktu papildu prasības, kuras nevar vai tās netiks efektīvi pārraudzītas. Tas nozīmē līguma pārvaldību un atbilstības pārraudzību.

3. Atbilstība valsts nodarbinātības tiesiskajiem aktiem

Abas iepirkuma direktīvas⁸⁵ nosaka, ka "publiska līguma izpildes laika tiek piemēroti nodarbinātības apstākļi un darba drošības jomās spēkā esošie valsts un Eiropas Savienības likumi, regulas un koplīgumi, ja šādi notei-

kumi un to piemērošana atbilst Eiropas Savienības likumdošanai⁸⁶."

Daži no piemēriem tam, kā dalībvalstis risina šo jautājumu, bijuši strīdīgi dalībvalstu iekšienē. Viens piemērs ir "Rüffert" lieta⁸⁷.

Jāpiebilst, ka, lai arī šis spiedums tika pasludināts publiskā iepirkuma līguma kontekstā, tam nav saistības ar iepirkuma direktīvu piedāvātajām iespējām publiskajā iepirkumā iekļaut sociālus apsvērumus. Tas tikai parāda, ka ar darba ņēmēju norīkošanu saistītiem sociālajiem apsvērumiem (publiskā iepirkumā) jāatbilst arī Eiropas Savienības likumdošanai, jo īpaši "Direktīvai par darba ņēmēju norīkošanu darbā"⁸⁸.

Piemērs

Darbā norīkoti darba ņēmēji Eiropas Savienībā: "Rüffert" lieta

Lejassaksijas likums (*Lejassaksijas federālā zeme*) par publiskajiem līgumiem cita starpā noteica, ka publisko darbu līgumi var tikt piešķirti tikai tiem līgumslēdzējiem, kas rakstiski apņemas saviem darbiniekiem maksāt vismaz piemērojamajā (reģionālajā) koplīgumā noteikto atalgojumu. Līgumslēdzējam arī jāapņemas šīs pašas saistības piemērot apakšuzņēmējiem un pārbaudīt šo saistību izpildi. Šo saistību neievērošana paredzēja līgumsoda piemērošanu.

Šo nosacījumu likumīgums tika apstrīdēts Vācijas reģionālajā tiesā saistībā ar darbu līguma izpildi starp Vācijas līgumslēdzēju iestādi un uzņēmumu "Objekt und Bauregie" ("O&B") par Getingenes-Rozdorfas cietuma būvniecību. Līgumslēdzēja iestāde bija lauzusi līgumu un iesniegusi prasību par līgumsoda piedzišanu no "O&B", jo tā atklāja, ka "O&B" Polijas apakšuzņēmējs saviem Vācijas būvlaukumā nodarbinātajiem strādniekiem maksāja tikai 46,57 % no piemērojamajā koplīgumā noteiktā minimālā atalgojuma.

Nebūdama pārliecināta par līgumsodu paredzotā nosacījuma likumību, Vācijas reģionālā tiesa lietu nodeva Eiropas Savienības Tiesai ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par Eiropas Savienības likumdošanas skaidrojumu saistībā ar šo lietu.

Eiropas Savienības Tiesa nolēma, ka koplīgums nav bijis pasludināts kā vispārēji piemērojams (kaut arī Vācijai bija sistēma koplīgumu pasludināšanai par vispārēji piemērojamiem) un attiecās tikai uz daļu no būvniecības sektora, jo likums, kas koplīgumu "Būvniecības nozare" padarīja saistošu, bija attiecināms tikai uz publiskajiem līgumiem un nevis privātajiem līgumiem. Tādēļ koplīgumā "Būvniecības nozare" noteiktais minimālais atalgojums netika noteikts saskaņā ar vienu no Direktīvas 96/71/EC 3.pantā reglamentētajām procedūrām saistība ar darba ņēmēju norīkošanu darbā ("**Direktīva par darba ņēmēju norīkošanu darbā**")^{*}.

Noslēgumā, Tiesas spriedums "Rüffert" lietā atzina attiecīgos nosacījumus par "Direktīvai par darba ņēmēju norīkošanu darbā" neatbilstošiem.

* Eiropas Parlamenta un Padomes 1996. gada 16. decembra Direktīva 96/71/EK par darba ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas jomā.

⁸⁶ Viens šādas ES tiesību aktu ievērošanas piemērs ir nepieciešamība ievērot Direktīvas 96/71/EK prasības par darba ņēmēju norīkošanu darbā publiskā iepirkuma jomā saistībā ar publisko iepirkumu pārrobežu situācijās, kur darbinieki no vienas dalībvalsts publiskā iepirkuma līguma izpildes nolūkos sniedz pakalpojumus citā dalībvalstī.

⁸⁷ Eiropas Savienības Tiesas spriedums lietā C-346/06 (Dirk Rüffert pret Land Niedersachsen).

⁸⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes 1996. gada 16. decembra Direktīva 96/71/EK par darba ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas jomā.

⁸⁵ Direktīvas 2004/18/EK 34. apsvēruma un Direktīvas 2004/17/EK 45. apsvēruma.

Iepirkuma direktīvas nosaka, ka līgumslēdzējas iestādes nodarbinātības aizsardzības jautājumus iepirkuma procesā var risināt divos veidos:

Pirmkārt, līgumslēdzējas iestādes līguma dokumentos var norādīt, kur pretendenti var iegūt informāciju par dalībvalstī, reģionā vai apvidū, kurā veicami darbi vai sniedzami pakalpojumi, spēkā esošajām prasībām attiecībā uz nodarbinātības aizsardzību un darba apstākļiem⁸⁹.

Otrkārt, jebkurai līgumslēdzējai iestādei, kas sniedz šo informāciju, vajadzētu pieprasīt pretendentiem norādīt, ka tie, izsakot piedāvājumu, ir ņēmuši vērā prasības saistībā ar nodarbinātības aizsardzību⁹⁰ un darba apstākļiem, kas ir spēkā darbu veikšanas vai pakalpojumu sniegšanas vietā⁹¹. Tas ir saistīts ar bažām, ka līgumslēdzēji varētu mēģināt samazināt savu nodarbinātības aizsardzības līmeni, lai varētu iesniegt piedāvājumu par zemāku cenu.

4. Piegādes ķēdes pārvaldība

Līgumslēdzējas iestādes līguma izpildes noteikumos var iekļaut arī sociālos apsvērumus apakšuzņēmējiem, piemēram, aizliegumu izmantot piespiedu darbu vai bērnu darbaspēku, veselības un drošības prasības, minimālā atalgojuma prasības, sociālā nodrošinājuma prasības un citus vispārpieņemtus pienācīga darba standartus. Dažas līgumslēdzējas iestādes sākušas iekļaut arī noteikumus, kas pieprasa apakšuzņēmējiem ievērot bērnu darbaspēka un piespiedu darba izmantošanas aizliegumus, ja piegādes ķēde iespējams var iesaistīt tāda veida ražošanu vai apstrādi, kurā sastopamas šādas problēmas.

Tam ir īpaša saistība ar darījumiem valstīs un ar valstīm, kas nav Eiropas Savienības dalībvalstis. Piemēram, publiskā iepirkuma iestādēs pieaug bažas par kokmateriālu likumību un ilgtspēju, īpaši gadījumos, kad tos

Piemērs

“Ville de Paris”: Parīzes domes apgērbu nodaļai jānodrošina apgērbs tās 29 000 darbinieku. Šī nodaļa gadā pārvalda 300 000 apgērba gabalus un 300 pasūtījumus. Tā savās iepirkuma procedūrās ir iekļāvusi sociālos un vides apsvērumus. Savu sociālo saistību ietvaros Parīzes dome lūdz saviem piegādātājiem parakstīt deklarāciju, kurā tie apņemas līguma izpildes laikā ievērot noteiktas pamattiesības darbā (kas ietver skaidru norādi uz darbinieku minimālo atalgojumu), piemēram, Starptautiskās Darba Organizācijas noteiktās. Parīzes domes piegādātāji iziet arī pilsētas domes nozīmētas neatkarīgas iestādes pārbaudes un ievēro šādu pārbaudu rezultātā izteiktos ieteikumus.

importēt no valstīm, kam šajā jomā ir īpašas problēmas. Arvien biežāk tiek atzīts, ka likumīga un ilgtspējīga mežsaimniecība ietver ne tikai ekonomiskos un vides kritērijus, bet arī sociālos kritērijus (tādus kā pienācīgs atalgojums un darba, veselības un drošības apstākļi un vietējo kopienu izaugsmes tiesību ievērošana).

Izvirzot šādas prasības arī apakšuzņēmējiem, līgumslēdzējām iestādēm jālūdz galvenajam līgumslēdzējam pierādīt atbilstību, vai nu izmantojot noteiktas sertifikācijas sistēmas (kur šādas sistēmas ir pieejamas) vai izmantojot citus uzticamus līdzekļus⁹².

⁸⁹ Direktīvas 2004/18/EK 27. panta 1. punkts.

⁹⁰ Tostarp prasība, ka šādiem noteikumiem ir jāatbilst visiem attiecīgajiem ES tiesību aktiem.

⁹¹ Direktīvas 2004/18/EK 27. panta 2. punkts.

⁹² Līgumslēdzējām iestādēm vienmēr ir jāļauj līgumslēdzējiem iesniegt citus pierādījumu veidus (piemēram, valsts sektora iestādes vai trešo personu izsniegtus sertifikātus, trešo personu ziņojumus par revīziju, darba līgumu kopijas, visu saistīto dokumentu kopijas, novērošanas apmeklējumu apliecinājumus un citus pierādījumus). Ja līgumslēdzēja sākotnēji iesniegtie pierādījumi (attiecīgajos apstākļos) liekas nepietiekami vai neuzticami, līgumslēdzējai iestādei ir tiesības pieprasīt papildu pierādījumus.

Piemēram, mežsaimniecības jomā ir izstrādātas vairākas sertifikācijas sistēmas, kas nodrošina neatkarīgu apliecinājumu tam, ka kokmateriālu avots atbilst noteiktam ilgtspējas standartam (tostarp vides un sociālajiem kritērijiem). Tomēr šādas sistēmas nav uzskatāmas par vienīgo kokmateriālu ilgtspējas pierādījumu, jo ir pieņemami arī citi līdzīgi pierādījumu veidi.

5. Līgumu pārvaldība un atbilstības pārraudzība

Darbības efektivitātes pārvaldības sistēma izvirzīs efektivitātes novērtēšanas un atbilstošās rīcības noteikumus. Tas var nozīmēt līgumslēdzēju atlīdzināšanu par augstu efektivitāti, zemas darbības efektivitātes risināšanu vai kopīgu darbu piegādes uzlabošanai. Galvenie darbības rādītāji pārveido mērķus izmērāmos uzdevumos un nosaka, kas ir pieņemams darbības efektivitātes līmenis. Pārraudzības režīmiem jānodrošina pareizo darbības efektivitātes datu vākšanu un to efektīvu analīzi. Apmaksas nosacījumi (kas jānorāda līgumā) ir pamats tam, lai līgumslēdzējs izpildītu līgumu atbilstoši prasītajam standartam. Šie nosacījumi var noteikt finansiāli nelabvēlīgus faktorus par zemu efektivitāti un stimulus par efektivitāti, kas pārsniedz noteiktos pamatuzdevumus. Šie finanšu nosacījumi jāpublicē līguma paziņojumā.

Stimuls darbības uzlabošanai varētu nākt no zemiem galveno darbības rādītāju rezultātiem vai apziņas, ka pat, ja uzdevumi tiek veikti, paliek iespējas vēl labākam sniegunam. Abos gadījumos līgumslēdzējam un pasūtītājam būtu jāsaprot, kas rada pašreizējos efektivitātes rādītājus, un jāvienojas par rezultātu uzlabošanas veidiem. Pastāvīga līgumslēdzēja nespēja novērst trūkumus var atsaukties uz līguma nosacījumu neievērošanu, tomēr jebkurai rīcībai jābūt saprātīgai. Līdzīgā veidā analīze var novest pie līguma variācijām, pakalpojuma pārveidošanas vai inovāciju ieviešanas.

Piemērs

Apvienotā Karaliste: lai uzlabotu slimnīcas ēdināšanas pakalpojumus Ziemeļīrijas veselības aizsardzības dienestā, ēdināšanas iestāde katru gadu veic pacientu apmierinātības aptauju un analizē datus pēc vecuma, etniskās piederības un dzimuma. Dienests ir uzsācis arī maltīšu novērtēšanu, pamatojoties uz preses ziņojumiem par nepietiekamu uzturu geriatriskajās nodaļās. Šo pierādījumu rezultātā tika veiktas izmaiņas līgumā, lai uzlabotu pakalpojumu geriatriskajās nodaļās, palīdzot ēdināt pacientus.

Līguma pārvaldības pamatā būtu jābūt "partnerattiecībām". Pasūtītājs un līgumslēdzējs var risināt riskus un sasniegt labākos rezultātus tikai ar radošu un neatlaidīgu komandas darbu. Kopumā labākie līgumslēdzēji parasti iesaistās šādās attiecībās, brīvprātīgi uzņemoties papildu pienākumus, piemēram: pamatprasmju programmas, vides inovācijas vai mazu uzņēmumu atbalstīšanu to piegādes ķēdē.

Piemērs

Francija: par sociālo iekļaušanu atbildīgās valsts iestādes ir bijušas ļoti nozīmīgas šo sociālo noteikumu ieviešanai iepirkuma līgumos, piemēram, nodrošinot koordinatorus, kas palīdz veiktmiem pretendentiem pārvaldīt ieviešanas posmā iesaistīto darbaspēku, un var darboties arī kā sociālās atbilstības sertificētāji. Piemēram "Agglomération de Rouen" izmantoja Eiropas Sociālā fonda līdzfinansējumu, lai noalgotu projektu vadītāju, kas būtu atbildīgs par šādu sociālās iekļaušanas noteikumu ieviešanu dažādajos noslēgtajos iepirkuma līgumos. Arlas pašvaldība izvēlējās noalgot specializētu juridisko konsultantu, lai sagatavotu un pārvaldītu iepirkuma dokumentus, kas satur sociālos noteikumus.

Līguma nosacījumi, līguma pārvaldība un līguma pārraudzība — ĪSUMĀ

Līguma izpildes noteikumi kopumā ir visatbilstošākais procedūras posms sociālo apsvērumu iekļaušanai saistībā ar līguma izpildē iesaistīto strādnieku nodarbinātību un darba apstākļiem.

Pārliecinieties, ka līguma izpildes noteikumi ir:

- saistīti ar līguma izpildi;
- atbilstoši vērtīgākā ieguldījuma iegūšanai;
- iekļauti piedāvājuma dokumentācijā; un
- atbilst Eiropas Savienības likumdošanai (tostarp LESD pamatprincipiem).

Nodrošiniet, ka atbilstību līguma nosacījumiem var efektīvi pārraudzīt.

Sadarbojieties ar piegādātāju, lai pārraudzītu darbības efektivitāti un maksimāli nodrošinātu mērķu sasniegšanu un atbilstību līguma nosacījumiem.

Veiciet atbilstošu dokumentāciju par piegādātāju, līgumslēdzēju un pakalpojumu sniedzēju darbību.

Izmantojiet citus noteikumus, lai paredzētu izmaiņas, kas līgumā var būt nepieciešamas laika gaitā, ja tās atbilst iepirkuma direktīvu noteikumiem un pārredzamības principam.

Apzināti sadarbojieties ar piegādātājiem, lai nodrošinātu nepārtrauktus uzlabojumus un būtu informēts par tirgus attīstību kopumā. Jo īpaši sadarbojieties ar piegādātājiem, lai veicinātu atbilstību pienācīga darba un korporatīvās sociālās atbildības principiem visas piegādes ķēdes ietvaros.

Sociāls "iepirkums" — Rokasgrāmata sociālo apsvērumu ietveršanai publiskajos iepirkumos

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs

2011 — 49 lpp. — 21 x 29,7cm

ISBN 978-92-79-18393-5

doi:10.2767/18045

Publiskie iepirkumi veido apmēram 17 % no ES iekšzemes kopprodukta. Tādēļ to ietekme tādās jomās kā sociālā politika ir ievērojama. Eiropas Komisija savā Rokasgrāmatā par sociālu apsvērumu ņemšanu vērā publiskā iepirkuma procedūrās cenšas to vēl vairāk nostiprināt, pirmkārt, uzlabojot līgumslēdzēju iestāžu informētību par ieguvumiem no tādu preču un pakalpojumu izvēles, kuri sniedz labus sociālos rezultātus, un, otrkārt, izskaidrojot patlaban spēkā esošā ES tiesiskā regulējuma piedāvātās iespējas, lai publiskā iepirkuma procedūrās tiktu ņemti vērā sociālie apsvērumi. Rokasgrāmatā ir definēta sociāli atbildīga publiskā iepirkuma procedūra (*SRPP*) un tikai pēc tam tiek izskaidrotas tās priekšrocības. *SRPP* tajā ir apskatīta saistībā ar ES sociālo modeli un Savienības tiesisko un politisko pieeju šim jautājumam. Rokasgrāmatā ir arī izstrādāta *SRPP* stratēģija un ir izskaidrots, kā konstatēt vajadzības un plānot iepirkuma procedūras. Rokasgrāmatā no tiesiskā viedokļa ir izskaidrots arī tas, kā sociālos apsvērumus iespējams ņemt vērā dažādos iepirkuma procedūras posmos (sākot ar tehnisko specifikāciju un atlases kritēriju noteikšanu un beidzot ar līgumu piešķiršanu un to izpildes uzraudzību). Lai izskaidrotu dažādos šajā procesā veicamos pasākumus, tiek sniegti atsevišķu valstu piemēri.

Šī publikācija ir pieejama elektroniskā formātā visās ES oficiālajās valodās.

KĀ SAŅEMT ES IZDEVUMUS

Bezmaksas izdevumi:

- izmantojot EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- Eiropas Savienības pārstāvniecībās un delegācijās.
Informāciju saziņai varat iegūt tīmekļa vietnē <http://ec.europa.eu> vai sūtot faksu uz +352 2929-42758.

Maksas izdevumi:

- izmantojot EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Maksas abonementi (piemēram, ikgadējie *Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša* izdevumi un Eiropas Savienības Tiesas judikatūras krājumi):

- izmantojot Eiropas Savienības Publikāciju biroja tirdzniecības aģentus (http://publications.europa.eu/others/agents/index_lv.htm).

Vai jūs interesē Eiropas Komisijas Nodarbinātības, sociālo lietu
un iespēju vienlīdzības ģenerāldirektorāta **publikācijas**?

Ja interesē, jūs tās varat lejupielādēt vai abonēt bez maksas vietnē
<http://ec.europa.eu/social/publications>

Aicinām jūs reģistrēties vietnē <http://ec.europa.eu/social/e-newsletter>,
lai saņemtu Eiropas Komisijas *Sociālās Eiropas bezmaksas e-biļetenu*.
<http://ec.europa.eu/social/e-newsletter>

<http://ec.europa.eu/social>

www.facebook.com/socialeurope

■ Publikāciju birojs

ISBN 978-92-79-18393-5

9 789279 183935